

τὰ ἐν τῷ Οὐρανῷ, καὶ τὰ ἐν τῇ γῆ. Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα καὶ σαρκωθέντα, καὶ ἐνανθρωπήσαντα. Παθόντα ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς Οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς. Πάλιν ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. Καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα τοὺς δὲ λέγοντας, ὅτι ἦν ποτε, ὅτε οὐκ ἦν, καὶ πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν, καὶ ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο, ἢ ἐξ ἑτέρας ὑποστάσεως, ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι, ἢ τρεπτὸν, ἢ ἀλλοιωτὸν τὸν Ἰῶν τοῦ Θεοῦ, τούτους ἀναθεματίζει ἡ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία.» (1) Τοῦτο δὲ τὸ Σύμβολον, ὁ μὲν Ἱεροσολύμων Θεόδωρος πίστεως ὀρθὴν ὁμολογίαν ὠνόμασεν· ὁ δὲ Ρώμης Λάμασος, τεῖχος ὑπεναντίον τῶν ὀπλων τοῦ δικδύλου. Καὶ ἀπλῶς παρὰ πάσης τῆς Ἐκκλησίας καλεῖται ἡ χαρακτηριστικὴ σημαία, καὶ τὸ φλάμπουρον τῶν ὀρθοδόξων, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου αὐτοί, ὡς ἀληθεῖς στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ, διακρίνονται ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀπὸ τοὺς ὑποκρινόμενους μὲν τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ὄντας δὲ ψευδαδέλφους καὶ κακοδόξους. Καὶ οἱ στρατιῶται γὰρ διὰ συμβόλων διακρίνουσι τοὺς συστρατιώτας αὐτῶν ἀπὸ τοὺς ὑπεναντίους. Ὅθεν καὶ ἐκ μεταφορᾶς τῶν στρατιωτικῶν συμβόλων ὠνομάσθη καὶ τὸ τῆς πίστεως Σύμβολον. Παρέδωκε δὲ καὶ τὸν περὶ τοῦ Πάπισχα διορισμὸν, ὃν νῦν κρατεῖ ἀπαράτρωτον ἡ καθολικὴ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία. (περὶ οὗ ὄρα τὸν ζ'. Ἀποστολὸν, καὶ τὸν α'. τῆς ἐν Ἄντιοχείᾳ.) Ἀλλὰ δὴ καὶ τοὺς πρὸντας εἴκοσιν ἱεροὺς Κανόνας ἐξέθετο, ἀορίστως μὲν ἐπικυρουμένους ἀπὸ τὸν α'. τῆς δ'. ὠρισμένως δὲ ἀπὸ τὸν β'. τῆς ς'. καὶ τὸν α'. τῆς ζ'. Σημείωσαι δὲ ὅτι τὰ πρακτικὰ τῆς πρώτης συνόδου ταύτης ἤδη οὐχ εὐρίσκονται, οὔτε Ἑλληνικά, οὔτε Λατινικά, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνα, ὅσα ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος, ὁ Ρουφῖνος, ὁ Σωκράτης, ὁ Σωζόμενος, ὁ Θεοδώρητος, καὶ Ἰερώνυμος καὶ ἄλλοι, ἐξαιρέτως δὲ, καὶ μάλιστα ὁ ἐπὶ Ζήνωνος τοῦ βασιλέως ἐν ἔτει 476, Γελάσιος ὁ Κυζικηνός, ὁ ὕστερον καὶ Ἐπίσκοπος Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης γενόμενος (ὄρα τόμ. α'. σελ. 151. τῆς συλλογῆς τῶν συνόδων) ταῦτα, λέγω, μόνον εὐρίσκονται, ὅσα οἱ ἀνωτέρω, καὶ ὁ Γελάσιος οὗτος, συνέγραψαν. Τὴν δὲ τοῦ Γελασίου συγγραφὴν, πρακτικὰ μὲν ὀνομάζει ὁ Χωνσιάτης Νικήτας, ἱστορικὸν δὲ μᾶλλον, ἢ πρακτικὸν, ὁ Φώτιος· μνημονεύει δὲ αὐτῆς καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Κυπαρισσιώτης. (ὄρα Δοσιθ. σελ. 108. τῆς Δωδεκαβίβλου.)

ΟΙ Κ' ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ Α΄ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ

ΚΑΝΩΝ Α΄.

Εἴ τις ἐν νόσῳ ὑπὸ ἰατρῶν ἐχειρουργήθη, ἢ ὑπὸ βαρβάρων ἐξετημήθη, οὗτος μενέτω ἐν τῷ κλήρῳ. Εἰ δὲ τις ὑγιαίνων ἑαυτὸν ἐξέτεμε, τοῦτον καὶ ἐν τῷ κλήρῳ ἐξεταζόμενον πεπαῦσθαι προσήκει. Καὶ ἐκ τοῦ δεῦρο μηδένα τῶν τοιούτων χρῆναι προάγεσθαι ὡσπερ δὲ τοῦτο πρόδηλον, ὅτι περὶ τῶν ἐπιτηδεύόντων τὸ πρᾶγμα καὶ τολμώντων ἑαυτοὺς ἐκτέμνειν εἴρηται, οὕτως, εἴ τινες ὑπὸ βαρβάρων, ἢ δεσποτῶν εὐνουχίσθησαν, εὐρίσκοντο δὲ ἄλλως ἄξιοι, τοὺς τοιούτους εἰς κλῆρον προσίεται ὁ Κανὼν.

Ἀποσ. κα'.
κβ'. κγ'. τῆς
α'. καὶ β'. γ'.

οὐχὶ συνοῦσιον, ἐπειδὴ, ὡς σημειοὶ ὁ θεὸς Ἐπιφάνιος, ἐν τῷ Ἀγκυρωτῷ, τὸ μὲν συνοῦσιον δηλοῖ ἔνωσιν χωρὶς τινος διακρίσεως (ὡς τὸ ἔλεγεν ὁ Σαββέλλιος), τὸ δὲ ὁμοῦσιον, τὴν μετὰ διακρίσεως δηλοῖ ἔνωσιν, καὶ τὴν ἑτέρας ἀφ' ἑτέρας ὑποστάσεως πρόδοον.

(1) Σημείωσαι ὅτι τὸ Σύμβολον τοῦτο τῆς ἐν Νικαίᾳ οὐ μόνον ἐνηλλαγμένον ὀλίγον εἶναι εἰς μερικὰ ἀπὸ τὸ ἐγνωσμένον τοῦτο εἰς ὅλους μας, καὶ καθημερινῶς ἀναγιγνωσκόμενον, ἀλλὰ καὶ τὸ, οὐ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος, δὲν περιέχει οὔτε τὴν Θεολογίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ τὰ λοιπὰ ἄρθρα μέχρι τέλους. Ἡ γὰρ β'. σύνοδος καὶ ταῦτα ἀνεπλήρωσε, καὶ ἔφερεν αὐτὸ εἰς τὴν ἀπαράλλακτον ταύτην τάξιν, εἰς τὴν ὁποίαν τώρα τοῦτο ἀναγινώσκωμεν. Ὅθεν ἐν τῇ δ'. συνόδῳ πράξει ε'. σελ. 1515. τῆς Συλλογῆς τῶν συνόδων, τόμ. β'. ὅπου εὐρίσκεται τὸ σύμβολον τῆς ἐν Νικαίᾳ μετὰ τὸ, οὐ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος, σφάλμα ἐξάπαντος εἶναι τυπογραφικόν, ἐπειδὴ ὅπου ἄλλοι εὐρίσκονται, χωρὶς τοῦ λόγου τοῦτου εὐρίσκονται ὅλον ἐν τῷ Συμβόλῳ αὐτῆς ταύτης τῆς ἐν Νικαίᾳ (σελ. 283. τοῦ α'. τόμου τῆς συλλογῆς τῶν συνόδων) ἐν τῇ ιη'. πράξει τῆς ς'. (σελ. 650. τοῦ

β'. τόμου τῶν συνόδων), ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ἐν Καρθαγίνῃ συνόδου, παρὰ τῷ Σωκρ. βιβλίῳ α'. κεφ. ζ'. καὶ πανταχοῦ, καὶ ἐπειδὴ τὸν λόγον τοῦτον ἢ β'. προσέθηκεν Οἰκουμενικῇ, ὅρα καὶ ἐν τῷ προλόγῳ αὐτῆς. Ἐπι σημείωσαι, ὅτι τὸ Σύμβολον τοῦτο τῆς ἐν Νικαίᾳ παρ' ἄλλοις μὲν Κώδικιν εὐρίσκεται περιέχον τὸ, καὶ καθεζόμενον ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς, παρ' ἄλλοις δὲ οὐ. Καὶ τοῦτο δὲ σημειοῦμεν ἐνταῦθα, ὡς εἰδήσεως ἄξιον, ὅτι τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως ἐλέγετο εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν κατὰ μόνην τὴν μεγάλην Παρασκευὴν, ὅταν ὁ Ἐπίσκοπος ἔκαμνε τὰς κατηχήσεις εἰς τοὺς κατηχουμένους, ὅπου ἐτοιμάζοντο νὰ βαπτισθῶν κατὰ τὴν νύκτα τοῦ μεγάλου Σαββάτου, ἐπιφωσκούσης τῆς Λαμπροφύρου ἡμέρας, ὡς ἱστορεῖ Θεόδωρος ὁ Ἀναγνώστης βιβλ. β'. τῆς Ἐκκλ. ἱστορ. ἔπειτα ἐδιωρίσθη νὰ λέγεται εἰς κάθε λειτουργίαν ἀπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως Τιμόθειον ἐν ἔτει 545. ἐπὶ Ἀναστασίου τοῦ βασιλέως, ὡς ὁ αὐτὸς λέγει Θεόδωρος. Ὑστερον δὲ ἐν ἔτει 545. Ἰουστίνος ὁ βασιλεὺς ἐδιώρισε πρῶτος, καὶ εἰς τί καιρὸν τῆς λειτουργίας τοῦτο νὰ λέγεται εἰς ὅλας τὰς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς, ἤγγον πρὸ τῆς Κυριακῆς εὐχῆς τοῦ, Πάτερ ἡμῶν.

Ἑρμηνεία.

Διάφοροι Κανόνες τῶν Ἀποστόλων περὶ εὐνουχισμοῦ διορίζονται. Ἐπειδὴ δὲ, ὡς φαίνεται, ἀμελήθησαν ἐκεῖνοι, διὰ τοῦτο ἔκαμε χρεια νὰ διορίσῃ περὶ αὐτοῦ καὶ ὁ παρὼν Κανὼν, ὅστις καὶ λέγει· Ὅποιος διὰ πάθος καὶ ἀσθένειαν εὐνουχίσθη ἀπὸ ἰατροῦς, ἢ καὶ ἀπὸ βαρβάρους ἐν καιρῷ ἐπιδρομῆς, οὗτος κληρικὸς ὢν, ὡς ἐνεργῆ τὰ τοῦ κλήρου. Ὅποιος δὲ ὑγιὴς ὢν, εὐνούχισε τὸν ἑαυτὸν του, οὗτος καὶ κληρικὸς ὢν, πρέπει νὰ παύῃ ἀπὸ τὰς ἐνεργείας τοῦ Κλήρου. Καθὼς ὁμοίως τοῦτο λέγομεν διὰ ἐκείνους ὁποῦ ἐπίτηδες καὶ θεληματικῶς τολμῶσι νὰ εὐνουχίζουσι τὸν ἑαυτὸν τους, ἐτοιμασ λογιῆς πάλιν λέγομεν, ὅτι ἀνίσως τινὲς εὐνουχίσθησαν μὲν ἀπὸ βαρβάρους, ἢ ἀπὸ τοὺς αὐθέντας αὐτῶν, ταῦτόν εἰπεῖν ἀκουσίως καὶ τυραννικῶς, εἶναι δὲ ἀξιοί, οἱ τοιοῦτοι δέχονται ἀπὸ τὸν Κανόνα (ἢ τὸν παρόντα δηλ. ἢ τὸν κα'. Ἀποστολικόν) εἰς τὸ νὰ κληρωθῶσιν. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ κα'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Ἐπειδὴ πολλὰ, ἤτοι ὑπὸ ἀνάγκης, ἢ ἄλλως ἐπείγουμένων τῶν ἀνθρώπων, ἐγένετο παρὰ τὸν Κανόνα τὸν Ἐκκλησιαστικόν, ὥστε ἀνθρώπους ἀπὸ ἐθνικοῦ βίου ἄρτι προσελθόντας τῆς ἐν Σαρδ. πίστει, καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κατηχηθέντας, εὐθὺς ἐπὶ τὸν πνευματικὸν λουτρὸν ἄγει, καὶ ἅμα τῷ βαπτισθῆναι προσάγειν εἰς Ἐπισκοπήν, ἢ εἰς Πρεσβυτέριον· καλῶς ἔδοξεν ἔχειν τοῦ λοιποῦ μηδὲν τοιοῦτο γίνεσθαι· καὶ γὰρ καὶ χρόνου δεῖ τῷ κατηχουμένῳ, καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα δοκιμασίας πλείονος. Σαφὲς γάρ τὸ Ἀποστολικὸν γράμμα τὸ λέγον· «μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφθεῖς εἰς κρίμα ἐμπέση καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου.» [α' Τιμοθ. γ'. 6.]. Εἰ δὲ, προϊόντος τοῦ χρόνου, ψυχικόν τι ἀκέρτημα εὐρεθῆι περὶ τὸ πρόσωπον, καὶ ἐλέγχῃτο ὑπὸ δύο, ἢ τριῶν μαρτύρων, πεπαύσθω ὁ τοιοῦτος τοῦ κλήρου. Ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιῶν, ὡς ὑπεναντία τῆ μεγάλῃ συνόδῳ θρασυνομένος, αὐτὸς κινδυνεύσει περὶ τὸν κλῆρον.

Ἑρμηνεία.

Ἐκεῖνο ὁποῦ διορίζει ὁ π'. Κανὼν τῶν ἀγίων Ἀποστόλων, καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διατράσσεται· λέγει γάρ· Ἐπειδὴ κατὰ τοὺς προαπερασμένους καιροὺς ἠκολούθησαν νὰ γένουν πολλὰ πράγματα ἔξω ἀπὸ τὸν Ἐκκλησιαστικὸν Κανόνα (αὐτὸν τὸν π'. δηλ. τῶν Ἀποστόλ.) εἴτε ὑπὸ ἀνάγκης, εἴτε ὑπὸ ἄλλης αἰτίας κινουμένων τινῶν, ὥστε ὁποῦ, αὐτοὶ νὰ βαπτίζωσι μὲν παρευθὺς ἐκείνους ὁποῦ πρὸ ὀλίγου ἀπὸ τὸν ἐθνικὸν καὶ ἄπιστον βίον προσήλθον εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, καὶ εἰς ὀλίγον καιρὸν ἐκατηχήθησαν τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, ὁμοῦ δὲ μετὰ τὸ βάπτισμα, νὰ προβιβάξουσιν αὐτοὺς καὶ εἰς Ἐπισκοπήν, ἢ Πρεσβυτέριον, ταῦτόν εἰπεῖν, νὰ χειροτονοῦσιν αὐτοὺς Πρεσβυτέρους καὶ Ἐπισκόπους· ἐπειδὴ, λέγω, ταῦτα ἔτσι παρανόμως προτοῦ ἐγίνοντο, ἐφάνη εὐλόγον ἀπὸ τῶρα καὶ ὑστερὰ νὰ μὴ γίνωνται. Διότι ὁ κατηχούμενος, καὶ προτοῦ μὲν νὰ βαπτισθῇ χρειάζεται καιρὸν ἀρκετὸν (1) διὰ νὰ κατηχηθῇ, καὶ νὰ διδαχθῇ καλῶς ἅπαντα τὰ τῆς πίστεως δόγματα, καὶ ἀφ' οὗ δὲ βαπτισθῇ, πάλιν χρειάζεται δοκιμασίαν πολλήν. Λέγει γάρ ὁ Ἀπόστολος τῷ Τιμοθέῳ, μὴ νεόφυτον (χειροτόνει δηλ.) ἤτοι νεοκατήχητον, καὶ νεωστὶ φυτευθέντα εἰς τὴν ἄμπελον τοῦ Χριστοῦ, ἵνα μὴ ἐπαρθεῖς πέση εἰς τὸ ἴδιον

(1) Ὁ καιρὸς τῆς κατηχίσεως δὲν διορίζεται ἀπὸ ὅλους εἰς καὶ ὁ αὐτός. Ἀπὸ μὲν γὰρ τὰς Ἀποστολικὰς διαταγὰς ἕνα χρόνον διορίζεται νὰ κατηχῆται ὁ κατηχούμενος. Δύω ἀπὸ τὸν 42. Κανόνα τῆς ἐν Ἰλλιδριῆ τῆ Ἰσπανικῆ πόλει συνόδου τοπικῆς συγκροτηθείσης, ὀλίγον πρὸ τῆς ἁ. Οἰκουμενικῆς. Καὶ ἀπὸ τὴν 144. Νεαρὰν δὲ τοῦ Ἰουστινιανοῦ δύο χρόνοι διορίζονται διὰ τοὺς προσερχομένους εἰς τὴν πίστιν Σαμαρείτας. Καὶ ἀπὸ τὸν 25. Κανόνα τῆς ἐν Ἀγάθῃ τοπικῆς συνόδου, συγκροτηθείσης ἐν ἔτει 506. ὁκτώ μηνες ἐδιωρίσθησαν διὰ τοὺς ἐπιστρέφοντας Ἰουδαίους. Ὁ δὲ η'. τῆς ζ'. θέλει νὰ μὴ δεχώμεθα τοὺς καθ' ὑπόκρισιν πιστεύοντας Ἑβραίους, ἀλλὰ τοὺς ἀληθῶς πιστεύοντας μόνον καὶ τὰ τῶν Ἑβραίων ἐλέγχοντας· τινὲς δὲ νομίζουσιν ὅτι εἰς τόσας μόνον ἡμέρας ἐγένετο ἡ κατήχησις, ὅσας ἔχει ἡ μεγάλη τεσσαρακοστὴ, συνάγοντες τοῦτο ἀπὸ τὸν με'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ τὴν πρὸς Παμμάχιον τοῦ Ἱερωνύμου ἐπιστολῆν, καὶ τὴν ἁ. κατήχησιν Κυρίλλου Ἱεροσολύμων. Ἄλλ' ἴσως ἐκ τούτων δὲν συμπεραίνεται ἄλλο, πᾶρξ ὅτι εἰς τὴν μεγάλην μ'.

ἐγένετο τὸ τελευταῖον καὶ ἀκριβέστερον μέρος τῆς κατηχίσεως, διατὶ τότε οἱ κατηχούμενοι ἐβαπτίζοντο κατὰ τὴν νύκτα τοῦ μεγάλου Σαββάτου καὶ τῆς Λαμπρᾶς· μερικαῖς φοραῖς ὁμοίως ἐσυντέμνετο καὶ ὁ χρόνος τῆς κατηχίσεως διὰ ἀναγκαίας περιστάσεις. Δι' ὅ οἱ κινδυνεύοντες εἰς θάνατον κατηχούμενοι, βαπτίζονται πρὸ τοῦ ἁρισμένου καιροῦ τῆς κατηχίσεως, κατὰ τὸν 16'. τῆς ἐν Νεοκαισαρ. τὸν μζ'. τῆς ἐν Λαοδικ. τὸν νβ'. τῆς ἐν Καρθαγ. τὸν ε. Βασιλείου καὶ τὸν ε. Κυρίλλου. Ἄλλὰ καὶ οἱ Βουργουζῖωνες, ἢ Βουργουνδιῶνες, ἔθνος τῆς Γαλλίας, διὰ τὴν ὁσμὴν πίστεως ὅπου ἔδειξαν εἰς τὸν Χριστὸν, καὶ διὰ τὴν ἀνάγκην ὅπου εἶχον νὰ πολεμήσουσιν μετὰ τοὺς ἐχθρούς των Οὐννους, ἑπτὰ ἡμέρας μόνον ἐκατηχήθησαν, καὶ τῆ ὁσμὴν ἐδιαπίσθησαν ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον μιᾶς πόλεως τῆς Γαλλίας. Σωκράτ. βιβλ. ζ'. κεφ. λ'. Πλὴν, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, εἶναι κάλλιον νὰ ἀπερνᾷ καιρὸς πολλὸς, ὅσος ἀρκεῖ εἰς δοκιμὴν τοῦ κατηχουμένου περισσοτέρως.

ἀμάρτημα, καὶ εἰς τὴν ὁμοίαν παγίδα ὅπου ἔπεσεν ὁ διάβολος, ἦτοι εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν. Εἰ δὲ ἀπερῶντος τοῦ καιροῦ, ἤθελεν εὐρεθῆ εἰς τὸν μετὰ χρόνον καὶ δοκιμασίας καὶ κατηχηθέντα καὶ βαπτισθέντα, καὶ χειροτονηθέντα, κἀνένα ἀμάρτημα ψυχικὸν (1) καὶ ἐλεγχθῆ δι' αὐτὸ ἀπὸ δύο, ἢ τρεῖς μάρτυρας, ὁ τοιοῦτος δεῖ παύη ἀπὸ τὸ νὰ ἐνεργῆ τὰ τῆς ἱερωσύνης. Ὅποιος δὲ θελήσῃ νὰ κάμῃ ἔξω ἀπὸ αὐτὰ, οὗτος ὡς θρασυδόμενος ἐναντίον τῆς μεγάλης συνόδου ταύτης, θέλει κινδυνεύσει καὶ εἰς τὴν ἱερωσύνην, ἦτοι θέλει καθαιρεθῆ. Ὁρα καὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ π'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ Γ΄.

Ἀπηγόρευτε καθόλου ἢ μεγάλη Σύνοδος, μήτε Ἐπισκόπῳ, μήτε Πρεσβυτέρῳ, μήτε Διάκονῳ, μήτε ὅλως τινὶ τῶν ἐν κλήρῳ, ἐξεῖναι συνείσακτον ἔχειν. Πλὴν εἰμὴ ἄρα μητέρα, ἢ ἀδελφὴν, ἢ θείαν, ἢ ἄ μόνον πρόσωπα πᾶσαν ὑποψίαν διαπέφουεν.

Τῆς ς'. ε'. τῆς ζ'. 23, κβ'. τῆς ἐν' Ἀγκύρῃ ιθ'. Καρθαγίν. με'. Βασ. πη'.

Ἑρμηνεία (2)

Οἱ ἱερωμένοι καὶ κληρικοὶ δὲν πρέπει νὰ προξενῶσι καμμίαν αἰτίαν ὑποψίας καὶ σκανδάλου εἰς τὸν λαόν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρῶν Κανὼν διορίζεται, ὅτι, ἡ μεγάλη αὕτη Σύνοδος, ἡ πρώτη δηλαδὴ, ἐμπόδισε τελείως

(1) Ἀμάρτημα ψυχικόν, ὁ μὲν Ζωναρᾶς λέγει κάθε ἀμάρτημα ἐκ παρατροπῆς τῶν τριῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων, προερχόμενον, τοῦ Δογικοῦ, λέγω, τοῦ Θυμικοῦ, καὶ τοῦ Ἐπιθυμητικοῦ. Ὁ δὲ Βαλσαμών λέγει, κάθε ἀμάρτημα ὅπου προξενεῖ βλάβην εἰς τὴν ψυχὴν, εἴτε ἐκ σωματικῆς ὀρέξεως ἔχει τὴν ἀρχὴν, εἴτε ἐκ ψυχικῆς. Ἄλλοι δὲ ἀμάρτημα ψυχικόν εἶπον, τὸ ἐκ τῶν ψυχικῶν παθῶν γινόμενον, ἦτοι ἐξ οἰήσεως, ἀνηχοίας, καὶ ἄλλων. Κυρίως ὁμῶς ἀμάρτημα ψυχικόν, περὶ οὗ λέγει ἐδῶ ὁ Κανὼν, εἶναι ὁ τύφος, καὶ ἡ ἔπαρσις, καὶ ἡ ὑπερηφάνεια· τοῦτο γὰρ μόνον τὸ πάθος ἀνήκει εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ αὐλὸν φύσιν τῆς ψυχῆς, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ κρίμα καὶ ἡ παγίδα, εἰς τὴν ὅποιαν ἔπεσεν ὁ διάβολος, κατὰ τὸ ρητὸν τοῦ Ἀποστόλου ὅπου ἀναφέρει ἐδῶ ὁ Κανὼν, καὶ κατὰ τὴν ἐρμηνείαν ὅπου τοῦ κάμνει ὁ θεὸς Ἀμβρόσιος. Δι' ὃ καὶ ὁ ἱερὸς Ἀδγουστίνος (βιβλ. γ'. περὶ Πόλ. Θεοῦ) οὐκ ἔστι, λέγει, ὁ διάβολος, οὐδὲ μέθυσοσ, οὐδέ τι τοιοῦτον, ἔστι δὲ ἀλαζὼν καὶ βάσκανος. Ἐὰν λοιπὸν ὁ Ἐπίσκοπος πέσῃ εἰς τὸ πάθος τῆς ὑπερηφάνειας καὶ φανερώσῃ ταύτην διὰ λόγων καὶ ἔργων, καὶ ἐλεγχθῆ ἀπὸ δύο, ἢ τρεῖς μάρτυρας, νὰ παύῃ ἀπὸ τὸν κλήρον, διατὶ ἴσως διὰ νὰ ταπεινωθῆ, καὶ νὰ μετριάσῃ τὸ φρόνημά του, καὶ οὕτω πάλιν νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἱερωσύνης. Εἰ δὲ καὶ μᾶλλον ὑπερηφανευθῆ, καὶ δὲν θελήσῃ νὰ παύσῃ, νὰ καθαιρῆται καὶ τελείως ἀπὸ τὸν βαθμὸν του. Ὅτι δὲ ἡ φανερὰ ὑπερηφάνεια καθαριετική ἐστὶ, δῆλον καὶ ἀπὸ τοὺς Ναυτιανοὺς, οἱ ὅποιοι διὰ τοῦτο τῆς Ἐκκλησίας ἀπεκηρύχθησαν, διότι ἐξ οἰήσεως καὶ ὑπερηφάνειας ὠνόμαζον τὸν ἑαυτὸν τοὺς καθαρὸν, τοὺς δὲ ἀρνησαμένους ἐν τῷ καιρῷ τοῦ διωγμοῦ καὶ μετανοοῦντας, δὲν ἐδέχοντο, οὔτε μὲ τοὺς διγάμους ἐκοινωνοῦν. Μερικοὶ δὲ εἶπον ὅτι ψυχικὸν ἀμάρτημα ἐννοεῖ ὁ Κανὼν ἐδῶ τὸ κακόδοξον καὶ ἀσεβὲς φρόνημα. Ἀλλὰ ἂν τοῦτο ἦτο, ἔπρεπεν ὁ τοῦτο ἔχων, ὄχι νὰ παύῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ σφοδρῶς νὰ καθαιρῆται, καὶ νὰ ἀποκηρύττεται τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπειδὴ λοιπὸν θανάσιμος ἀμαρτία εἶναι ἡ ὑπερηφάνεια, οἱ δὲ τὴν πρὸς θάνατον ἀμαρτίαν ποιοῦντες ἐκπίπτουσι τοῦ βαθμοῦ, κατὰ τὸν λβ'. Βασιλείου (ὄν καὶ ἀνάγνωθι) διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρῶν Κανὼν τὸν τοιαύτη ἀμαρτίαν περιπαρέντα παιδεύει μὲ τὴν παῦσιν τῆς ἱερωσύνης.

ὁπτητιά των, εἴτε διὰ νὰ τοὺς ὑπηρετοῦσι, καθὼς ἦτο ὁ πρεσβύτερος Γρηγόριος, κατὰ τοῦ ὁποίου γράφει ὁ μέγας Βασίλειος, εἴτε διὰ πρόφασιν, πῶς εἶναι τάχα ἀπροστάτευται, καὶ δὲν ἔχουν κἀνένα νὰ τὰς προνοῆ, ἀλλὰ καὶ χωριστὰ οἱ θεῖοι Πατέρες ὁ καθεὶς δὲν ἔλειψε νὰ στηλιτεύσῃ τὸ τοιοῦτον κακόν. Ὁ μὲν γὰρ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὰ ἔπη του ἀπορεῖ, καὶ δὲν ἠξεύρει μὲ ποίους νὰ συναριθμῆσῃ τοὺς ἔχοντας συνοίκους γυναίκας, τάχα μὲ τοὺς ὑπάνδρευμένους, ἢ μὲ τοὺς ἀγάμους καὶ παρθένους, ἢ μέσον τῶν ὑπάνδρων, καὶ παρθένων, ταῦτα λέγων·
 »Τοὺς δὲ συνείσακτους, ὡς δὴ φάσκουσιν ἅπαντες,
 »Οὐκ οἶδ' εἴτε γάμῳ δάσομεν, εἴτ' ἀγάμοις
 »Θήσομεν, εἴτε μέσον τι φυλάσομεν· οὐ γὰρ ἔγωγε,
 »Κἂν μὲ λέγηται κακῶς, πρᾶγμα τόδ' αἰνέσομαι.
 Ὁ δὲ ὁμώνυμος αὐτῷ Γρηγόριος ὁ Νύσσης ἐν τῷ περὶ παρθενίας, κατηγορῶν τοὺς τοιοῦτους, λέγει· οὐ μόνον τῇ γαστρὶ τὰ πρὸς ἡδονὴν χαριζόμενοι, ἀλλὰ καὶ γυναίξιν κατὰ τὸ φανερόν συνοικοῦντες, καὶ ἀδελφότητα τὴν τοιαύτην συμβίωσιν ὀνομάζοντες. Ὁ δὲ θεὸς Χρυσόστομος (λόγῳ πρὸς τοὺς ἔχοντας συνείσακτους σελ. 214. τοῦ ς'. τόμ.) ταῦτά φησιν. «Εἶναι τίνες, οἱ ὅποιοι πέρνοντες χωρὶς γάμον, καὶ συνουσίαν κέρας παρθένους, τὰς καθίζουν μέσα εἰς τὰ ὁπτητιά των παντοτινά, καὶ συγκατοικοῦσι μὲ αὐτὰς ἕως εἰς τὸ ἔσχατον γηρατειῶν των, ὄχι διὰ αἰτίαν παιδοποιίας (ἐπειδὴ καὶ λέγουσι πῶς δὲν συνευρίσκονται μὲ αὐτὰς,) ὄχι διὰ αἰτίαν πορνείας, καὶ ἀσελγείας, (διότι λέγουσιν ὅτι φυλάττουσιν αὐτὰς ἵπαρθένους καὶ καθαρὰς). Ἀνάσως δὲ καὶ ἐρωτήσῃ τινὰς αὐτοὺς διὰ ποίαν αἰτίαν τοῦτο κάμνουσιν; ἔχουσι μὲν πολλὰς αἰτίας, καὶ ἀποκρίνονται, καμμίαν ὁμῶς δὲν ἔχουσιν εὐλογον καὶ σεμνήν. Διότι ἡ ἀληθὴς αἰτία τῆς τοιαύτης των συνοικήσεως δὲν εἶναι ἄλλη, παρὲς μία προσπάθεια καὶ ἡδονή, ἣτις δριμύτερον καὶ σφοδρότερον ἔχει τὸν ἔρωτα ἀπὸ ἐκείνους ὅπου συνοικοῦν μετὰ γυναικὸς νομίμου καὶ ὑπάνδρου. Ἐπειδὴ, ἡ μὲν νόμιμος γυναῖκα μὲ τὸ νὰ ἦναι ἀνεμπόδιστος ἡ συνουσία τοῦ συνοικοῦντος ἀνδρός, καὶ τὸν ἔρωτα παρηγορεῖ τὸν σφοδρὸν, καὶ εἰς χορτασμόν τῆς ἡδονῆς φέρει πολλάκις τὸν ἄνδρα, καὶ τὴν ἀμετρον καταπαθεῖ ἐπιθυμίαν· χωρὶς δὲ αὐτὰ, καὶ τὰ κοιλοπονήματα τῆς νομίμου γυναικὸς, ἢ γέννησις τῶν παιδίων, ἢ ἀνατροφαις αὐτῶν, καὶ ἡ ἀσθένεια ὅπου ἐκ τούτων ἀπάντων ἀκολουθοῦν εἰς αὐτὴν συνεχῶς, μαραινουσι τὸ ἄνθος τῆς ὀραϊότητός τῆς, καὶ ἀκολούθως κάμνουσιν εἰς τὸν ἄνδρα

(2) Ὅχι μόνον κοινῶς αἱ οἰκουμενικαὶ, καὶ τοπικαὶ σύνοδοι κατηγοροῦσι, καὶ ὑπὸ ἐπιτίμιον βάλλουσιν ἐκείνους τοὺς κληρικοὺς, ἢ καὶ λαϊκοὺς ὅπου ἔχουσι ξένας γυναῖκας μέσα εἰς τὰ

τὸ νὰ μὴ ἔχη ἐξουσίαν καὶ ἀδελφίαν, μήτε Ἐπίσκοπος, μήτε Πρεσβύτερος, μήτε Διάκονος, μήτε ἄλλος τις ἀπὸ τοὺς κληρικούς, νὰ ἔχη ξένην γυναῖκα μέσα εἰς τὸ ὁσπήτιόν του, καὶ νὰ συγκατοικῇ μετ' αὐτὴν, ἔξω μόνον μητέρα, ἢ ἀδελφὴν, ἢ θείαν, ἢ μόνον ἐκεῖνα τὰ πρόσωπα ὅπου δὲν δίδουσιν ὑποψίαν.

Συμφωνία

Λέγει δὲ καὶ ἡ διάταξις τοῦ α'. τίτλ. τῶν Νεαρῶν, ἧτις ἐστὶ Νεαρὰ ργ'. τοῦ Ἰουστινιανοῦ οὕτως· «Ἐμποδίζομεν καὶ ἡμεῖς κατὰ τὴν τῶν θείων Κανόνων δύναμιν, νὰ μὴ ἔχουν γυναῖκα ξένην εἰς τὸν οἶκόν τους οἱ Πρεσβύτεροι, καὶ Διάκονοι, καὶ Ὑποδιάκονοι, καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι Κληρικοί ὅπου γυναῖκας νομίμους δὲν ἔχουσιν. Ἐξω μόνον νὰ ἔχουσι μητέρα, θυγατέρα καὶ ἀδελφὴν, καὶ τὰ ἄλλα πρόσωπα ὅπου εἶναι ἀνύποπτα. Εἰ δὲ ταῦτα δὲν φυλάξῃ τινὰς, ἀλλ' ὑπομνησθεὶς ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα, ἢ ἀπὸ τοὺς συγκληρικούς του, δὲν πεισθῇ νὰ ἐκβάλῃ τὴν γυναῖκα ὅπου ἔχει, ἢ κατηγορηθεὶς, ἀποδειχθῇ ὅτι ἀσέμνως συναναστρέφεται μετ' αὐτὴν, ὁ τοιοῦτος νὰ καθαιρεθῆται, καὶ νὰ παραδίδεται εἰς τοὺς βουλευτὰς τῆς πόλεως ἐκείνης ὅπου εἶναι κληρικός.» Ἐὰν δὲ Ἐπίσκοπος καθόλου συγκατοικῇ μετ' γυναῖκα, καθαιρεῖται (1). Σημειώσαι δὲ ἐνταῦθα δύο πράγματα, ἓνα μὲν ὅτι ἐκεῖ-

ἀδυνατώτερον τὸ κέντρον τῆς ἡλόντης. Εἰς δὲ τὴν συνείσακτον παρθένον δὲν ἀκολουθοῦν αὐτά. Διότι οὕτε ἡ συνουσία τοῦ μετ', αὐτῆς συνοικοῦντος ἢμπορεῖ νὰ χαυνώσῃ τὸν ἀκράτητον τῆς ἐπιθυμίας του ἔρωτα, οὕτε κοιλοπονήματα καὶ παιδοτροφίαι μαβαίνουσι τὴν σάρκα τους, ἀλλὰ φυλάττουσαι εἰς πολλοὺς χρόνους τὸ κάλλος αἰ τοιαῦται γυναῖκες, μετ' ὅ νὰ μένουν ἀπέρακται ἀπὸ τὰ φαρτικά τοῦ κάλλους αἷτια ὅπου εἴπομεν, γίνονται τεσσαράκοντα ἐτῶν, καὶ φαίνονται ὡραῖαι ὡσὰν κόραι καὶ νεάνιδες ὅπου εὐρίσκονται εἰς τὸν θάλαμον. Ὅθεν διπλῆ ἀσκήσεται ἡ ἐπιθυμία πρὸς τοὺς συνοικοῦντας μετ' αὐτάς· πρῶτον διατὶ δὲν παρηγοροῦσι τὸν πρὸς αὐτάς πόθον τους μετ' ἡμῶν, καὶ συνουσίαν, καὶ δεύτερον, διατὶ ἡ ὑπόθεσις τοῦ πόθου τῶν μένει εἰς πολλὸν καιρὸν ἀκμαία καὶ δυνατὴ, ἧτις εἶναι ἡ ὡραιότης τοῦ προσώπου καὶ καλλονὴ τῶν γυναικῶν. Λοιπὸν οἱ τοιοῦτοι, κατὰ μὲν τὸν μέγαν Βασιλεῖον (διατάζει ἀσκητικ. δ') βιαζόμενοι ἀπὸ τὰ πάθη δὲν αισθάνονται, ἀλλ' εἶναι ὡς φρενητιῶνες καὶ μεθυσμένοι. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν Χρυσόστομον (λόγῳ, ὅτι οὐ δεῖ εὐτραπελίζειν τὸν ἀσκητὴν) πᾶσαν ὄραν τραυματίζονται, πᾶσαν ὄραν θηριάλωτοι γίνονται, πᾶσαν ὄραν μοιχεύουσι, χαυνούμενοι ἀπὸ τὸν τῆς σωφροσύνης δεσμὸν. Καὶ μήπως εἶσαι (λέγει ὁ ἅγιος), λίθος ἀναίσθητος καὶ δὲν σκανδαλίζεσαι; ἄνθρωπος εἶσαι ὑποκείμενος εἰς πάθη τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Καὶ λοιπὸν πῶς εἶναι δυνατόν νὰ βάλῃ τινὰς πῦρ μέσα εἰς τὸν κόλπον του, ἢ νὰ περιπατῇ ἐπάνω εἰς τὴν ἀνθρακίαν, καὶ νὰ μὴ καίεται, χόρτος ὧν εὐκατάφλεκτος; ἀλλ' ὅμως λέγει πάλιν ὁ μέγας Βασιλεῖος (διατάξ. ἀσκητ. δ') ἂν καὶ συγχωρήσωμεν ὅτι δὲν νύττεται, μηδὲ σκανδαλίζεται ἀπὸ τὸ πάθος τῆς ἐπιθυμίας (ὁ ἔχων τὰς συνεισάκτους), πλὴν ἂν καὶ αὐτὸς δὲν πάσχη, μ' ἔλον τοῦτο δὲν ἢμπορεῖ μετ' εὐκολίαν νὰ καταπίσῃ καὶ τοὺς ἄλλους ὅτι δὲν πάσχει. Τὸ δὲ νὰ σκανδαλίζῃ τινὰς τοὺς πολλοὺς, χωρὶς νὰ ἦναι προκειμένη κάμμία ἀρετὴ, δὲν εἶναι χωρὶς κίνδυνον εἰς ἐκεῖνον ὅπου τὸ κάμνει. Ἐπειτα δὲ καὶ ἄλλο ἀκολουθεῖ ἔστω, ὁ ἄνδρας δὲν βλάπτεται ἀπὸ τὴν θεωρίαν τῆς γυναικός, ἀλλὰ δὲν ἢμπορεῖ νὰ διτρυχισθῇ, ὅτι καὶ ἡ γυναῖκα εἶναι ἔξω ἀπὸ τὰ πάθη τοῦ σώματος. Ὅθεν αὐτὴ ἢ ἀσθενῆς οὕσα κατὰ τὸν λογισμὸν, ἢ καὶ τὸ πάθος δξύτατον ἔχουσα, ἔλαβε πάθος ἔρωτος πρὸς ἐκεῖνον ὅπου ἀφυλάκτως συναναστρέφῃ μετ' αὐτὴν, καὶ αὐτὸς μὲν δὲν ἐπληγώθη, ἐπληγώσε δὲ πολλὰς φορὰς χωρὶς νὰ ἤξεύρῃ. Λοιπὸν διὰ νὰ μὴ ἀκολουθοῦν ὅλα αὐτά, πρέπει νὰ φυλάττεται ὁ καθείς, καὶ ἂν ἦναι δυνατόν νὰ μὴ συναναστρέφεται παντελῶς μετ' γυναῖκας, εἰ δὲ καὶ δὲν εἶναι δυνατόν, κἄν νὰ ἀποφεύγῃ τὰς συχνὰς, καὶ ἐπιτεταμένας συντυχίας τῶν γυναικῶν, καὶ πασῶν μὲν τῶν ἄλλων, μά-

λιστα δὲ τῶν μοναζουσῶν καὶ καλογραιῶν· καὶ ὅλοι μὲν οἱ κληρικοί τε καὶ λαϊκοί, μάλιστα δὲ οἱ μοναχοὶ καὶ καλόγηροι· ἐπειδὴ τὸν ἴδιον πόλεμον ὅπου ἔχουν οἱ μοναχοὶ πρὸς τὰς μοναζούσας, τὸν αὐτὸν ἔχουσι καὶ αἱ μονάζουσαι πρὸς τοὺς μοναχοὺς. Δι' ὃ καὶ Ἀββᾶς Ἰσαὰκ νοουστῶν τὸν μοναχὸν, τοῦ λέγει πρὸς τοῦτοίς, ὅτι ἀπὸ τῶν κανονικῶν, ἦτοι τῶν καλογραιῶν, νὰ φεύγῃ ὡς ἀπὸ πυρός. Εἰ δὲ τὸ νὰ συναναστρέφεται τινὰς μετ' ἑαυτῆς καὶ μοναζούσας, ἐμποδίζουσι οἱ ἅγιοι, πόσω μᾶλλον τὸ νὰ συνοικῇ μετ' αὐτάς; Ταῦτα ὅπου εἴπομεν διὰ ἐκείνους ὅπου ἔχουσι συνεισάκτους γυναῖκας, ἀρμόζουσι καὶ εἰς ἐκείνους ὅπου ἔχουσιν εἰς τὰς οἰκίας των συνεισάκτους νέους ἀγενεῖους καὶ συγκατοικοῦν μετ' αὐτούς. Ὅθεν ὁ μέγας Γρηγόριος συμβουλεύει εἰς τὰ ἔπη του νὰ ἀποφεύγῃ οὐ μόνον ὁ παρθένος, ἀλλὰ καὶ κάθε ἄλλος, καὶ μάλιστα κληρικός, καὶ μοναχὸς ἀπὸ τὴν συνοίκησιν τῶν τοιούτων νέων.

Ἄρσενά πάντ' ἐλέεινε συνείσακτον δὲ μάλιστα.

Ὁ δὲ μέγας Βασιλεῖος εἰς τὸν ἀσκητικὸν λόγον ὅπου κάμνει περὶ ἀποταγῆς λέγει· ἀνίσως εἶσαι νέος κατὰ τὸ σῶμα, ἢ γέρον μὲν κατὰ τὸ σῶμα, νέος δὲ κατὰ τὸ φρόνημα, ἀπόφυγε τὴν συναναστροφὴν τῶν νέων ὡς ἀπὸ φλογός. Διότι ὁ ἐχθρὸς πολλοὺς κατακαύσας ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν τοιούτων νέων, παρέδωκεν εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον μετ' ἄφρασιν πνευματικῆς ἀγάπης κατακρημνίσας αὐτούς εἰς τὸ τῶν σοδομιτῶν βάραθρον. Ἐρεθιζόμενοι γὰρ οἱ ἔχοντες τοὺς τοιούτους νέους (ὡς λέγει ὁ αὐτὸς Βασίλ. ἐν τῇ περὶ παρθενίας) μετ' ἡνθῶν πρὸς ἐκεῖνον, τὸ ὑποκείμενον, πρὸς τὸ ὅποιον φυσικὰ ἔλαβον τὴν ἐρωτικὴν κίνησιν, ἦτοι πρὸς τὴν γυναῖκα, ἐντεῦθεν ἀπὸ τὴν σχέσιν ὅπου ἔχουσι πρὸς τὸ κατὰ φύσιν, παρανομεῖν ἀναγκάζονται καὶ πρὸς τὸ παρὰ φύσιν, ζητοῦντες τὸ θῆλυ ἐν τῇ ἄρρηνι. Μὴ συγχωρούμενοι δὲ, μηδὲ αὐτοὶ νὰ παρηγορήσουν τὸν ἄτοπον ἔρωτά τους μετ' ἡνθῶν παρὰ φύσιν μίξιν τοῦ ἄρρηνος, παθαίνουσι τὰ ἴδια ἐκεῖνα ὅπου πάσχουσι καὶ οἱ τὰς συνεισάκτους γυναῖκας ἔχοντες. Ἐναντιάζοντες γὰρ αὐτοὶ, (λέγει ὁ ἴδιος Βασιλεῖος εἰς τὸν ἀνωτέρω περὶ τῆς ἀποταγῆς λόγον) εἰς τὰ πρόσωπα τῶν ἀγενεῶν, καὶ σπέρμα ἐπιθυμίας δεχόμενοι ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν, καὶ τῶν κακῶν σπορέα διάβολον, φθορᾶς καὶ ἀπωλείας καρποφοροῦσι δράγματα. Φανερὰ δὲ εἶναι εἰς τοὺς φιλοστοράς καὶ τὰ πολλῶν θαυμάτων ἀξία κακὰ, ὅπου ἠκολούθησαν κατὰ διαφόρους καιροὺς εἰς τὸν κόσμον ἐξ αἰτίας τῶν ἀγενεῶν. Πολλὰ γὰρ καὶ μεγάλα λαῦσαι καὶ μοναστήρια ἠφανίσθησαν, καὶ πολλῶν ἀνθρώπων ψυχὰς εἰς τὰ πέταυρα τοῦ ἄδου κατήνησαν.»

(1) Σημειώσαι τὴν παροῦσαν νεαρὰν, καὶ τοὺς ἀνωτέρω Κανόνους.

νοι ὁποῦ ἔχουν εἰς τὰς οἰκίας των πρόσωπα ἀνύποπτα, ὡς εἴπομεν, μητέρα δηλ. καὶ ἀδελφὴν, καὶ θεῖαν, καὶ ἄλλο, δὲν πρέπει νὰ ἔχουσιν εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ πρόσωπα ὑποπτα διὰ νὰ ὑπηρετοῦν ὄχι ἐλεεινοῦς, ἀλλὰ ἐκεῖνα τὰ ἀνύποπτα, διατὶ πάλιν μὲ τοῦτον τὸν τρόπον παραβάται εὐρίσκονται, καὶ εἰς τὰ ἐπιτίμια ὑποβάλλονται τῶν Κανόνων. Ἀλλὰ πρέπει, ἢ μόνκι ἀπ' ἐαυτῶν νὰ ὑπηρετῶνται, ἢ καὶ ἢ δούλαις ὁποῦ μέλλουν νὰ τὰς ὑπηρετοῦν, νὰ ἦναι ἀνύποπται· ἄλλο δὲ, ὅτι οὔτε μὲ μοναχὰ τὰ ἀνύποπτα πρέπει οἱ μοναχοὶ νὰ συγκατοικοῦν οἱ ἔχοντες αὐτά. Διότι, ἂν ὁ ἀνωτέρω ρηθεὶς κβ'. τῆς ζ'. ἐμποδίζῃ καὶ τὸ νὰ τρώγῃ τινὰς μὲ μόνας τὰς συγγενίδας τους, αἵτινες εἶναι ἀνύποπται, πῶσω μάλλον ἐμποδίζει τὸ νὰ συγκατοικῇ μόνος μὲ αὐτάς; Λέγει γὰρ ὁ μέγας Βασίλειος (ἐν τῷ περὶ παρθενίας), ὅτι ἡ τῆς σαρκὸς ἡδονὴ καὶ αὐτοὺς τοὺς ὁμογαστρίους ἀδελφοὺς κατεπάλαισε, καὶ κάθε εἶδος ἀμαρτίας κατὰ μητέρων καὶ θυγατέρων ἐκαινοτόμησε, καθὼς καὶ τὸν Ἀμνῶν τὸν υἱὸν τοῦ Δαβὶδ διὰ τὴν φθορὰν τῆς ἀδελφῆς του Θημάρ ἐστηλίτευσεν [β'. Βασιλε γ'.] διότι ἡ ἐλκυστικὴ καὶ μαγνητικὴ δύναμις τοῦ ἔρωτος, ὁποῦ ἐβάλλθη φυσικῶς εἰς τὰ σώματα τῶν ἀνδρῶν πρὸς τὰς γυναῖκας, ἀπορρίψασα, λέγει, κάθε ὀρθὴν λογαριασμὸν, ὅτι, θετέον, ἐκεῖνη εἶναι μήτηρ, ἢ ἀδελφὴ, ἢ θεῖα, αὐτομάτως καὶ παρ' ἐαυτῶν θέλει νὰ σμίξῃ τὰ σώματα τῶν ἀνδρῶν μὲ τὰ σώματα τῶν γυναικῶν, τόσον ξένων, ὅσον καὶ συγγενῶν, καὶ μ' ὄλον ὁποῦ ἐνδοθεν οἱ λογισμοὶ ἀντιπαλαίοντες, τοῦτο δὲν θέλουσιν.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Ἐπίσκοπον προσθήκει μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καθίστασθαι· εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τὸ τοιοῦτον, ἢ διὰ κατεπείγουσαν ἀνάγκην, ἢ διὰ μῆκος ὁδοῦ, ἐξάπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένους, συμψήφων γενομένων καὶ τῶν ἀπόντων, καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμάτων, τότε τὴν χειροτονίαν ποιῆσθαι. Τὸ δὲ κῦρος τῶν γινομένων δίδεσθαι καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ Μητροπολίτῃ,

Ἄπος. α'. τῆς ζ'. γ'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. ιβ'. τῆς Σαρδικ. ς'. τῆς ἐν Λαοδικ. ιβ'. τῆς Καρθαγ. ιβ'. νη. νθ'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανὼν διορίζεται, ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος πρέπει μάλιστα νὰ χειροτονῆται ἀπὸ ὄλους τοὺς Ἐπισκόπους τῆς ἐπαρχίας· εἰ δὲ καὶ εἶνε δύσκολον νὰ συναχθοῦν ὄλοι, ἢ διὰ κατεπείγουσαν ἀνάγκην, ἢ διὰ τὸ μακρὸν διάστημα τῆς ὁδοπορίας, ἐξάπαντος νὰ συναχθῶνται τρεῖς Ἐπίσκοποι, οἱ δὲ ἀπόντες νὰ γίνωνται σύμφηφοι διὰ γραμμάτων εἰς τὴν χειροτονίαν, καὶ τότε νὰ χειροτονοῦσιν αὐτόν. Τὸ δὲ κῦρος, καὶ ἡ ἐπισφράγισις τῶν γινομένων ἀπόντων, ἡγουν τὸ κῦρος τῆς ἤδη γενομένης ψήφου ὑπὸ πάντων τῶν Ἐπισκόπων, καὶ ὁ διορισμὸς τοῦ ἐνὸς ἀπὸ τοὺς ψηφισθέντας τρεῖς, (ὅτι τρεῖς κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν τύπον ψηφίζονται) ὁ διορισμὸς, λέγω, τοῦ ἐνὸς πρὸς τὸ δεξιόσθι τὸ μήνυμα τῆς χειροτονίας, νὰ μένη καὶ νὰ ἀναφέρεται, ὡσάν εἰς κυριάρχην, εἰς τὸν Μητροπολίτην ἐκάστης ἐπαρχίας. (1) Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἐρμηνευτικί, ἡγουν Ζωναρᾶς καὶ Βαλσαμῶν, ἐξηγοῦσι τὸ καθίστασθαι, ἀντὶ νὰ ψηφίζεσθαι, καὶ ἄλλοι ἀντὶ νὰ χειροτονῆται, τοῦτο πρέπει νὰ ἠξεύρωμεν, ὅτι προηγουμένως καὶ κυρίως τὸ καθίστασθαι, τὸ γίνεσθαι σημαίνει. Καὶ καθίστημι ἀντὶ τοῦ, ποιῶ, ἀναδείκνυμι· λοιπὸν καὶ ἐνταῦθα προηγουμένως καὶ περιεκτικῶς, τὸ προσθήκει καθίστασθαι δηλοῖ, ὅτι πρέπει νὰ γίνεσθαι, νὰ ἀναδείκνυται, νὰ προχειρίζεσθαι ὑπὸ πάντων. Εἶπα δὲ περιεκτικῶς καὶ προηγουμένως, ὅτι ἡ ἀνάδειξις αὕτη ἔχει τάξιν ἱερὰν ἡγουν πρῶτον νὰ ψηφισθῇ, καὶ εἶτα νὰ χειροτονηθῇ. Καὶ οὕτω πληρεστάτως ἐννοοῦμεν, ὅτι κτεῖστη, δηλαδὴ ἔγινεν Ἐπίσκοπος. Ὡστε ὁποῦ τὸ καθίστασθαι, ἔχει καὶ τὰ δύο σημαζιόμενα, καθὼς καὶ τὸ γίνεσθαι σημαίνει γὰρ καὶ τὸ ψηφίζεσθαι, σημαίνει καὶ τὸ χειροτονεῖσθαι· τὸ μὲν ὑπὸ πάντων, τὸ δὲ ὑπὸ τριῶν, καὶ κατὰ τὸν παρόντα, καὶ κατὰ τὸν α'. Ἀποστολικόν· αὕτη σχεδὸν εἶναι ἐξήγησις τῆς ζ'. Οἰκουμενικῆς ἐν τῷ ἐαυτῆς γ'. καὶ ὅταν γὰρ τρεῖς μόνοι χειροτονῶσιν, ὑπὸ πάντων πρότερον ψηφίζεσθαι, συμψήφων τῶν ἀπόντων γινομένων δι' ἐπιστολῶν.

(1) Δι' ὃ καὶ ὁ Θεοδώρητος βιβλ. α'. τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας κεφ. θ'. λέγει ὅτι οἱ πατέρες τῆς παρούσης α'. ἐν Νικαίᾳ Συνόδου, ἐπιστέλλοντες συνοδικὴν ἐπιστολὴν εἰς τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἐπισκόπους, γράφουσιν, ὅτι τὰς χειροτονίας τῶν Ἐπισκόπων πρέπει νὰ ἐπισφραγίζῃ ὁ Ἀλεξανδρείας Ἐπίσκοπος, συνεπιψηφίζοντος αὐτοῖς καὶ ἐπισφραγίζοντος τοῦ τῆς καθολικῆς Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου. Ὅθεν ὁ Συνέσιος ἐπιστέλλων πρὸς τὸν Θεόφιλον γράφει περὶ τινος Ἀντωνίου, ὁποῦ ἐμελλε νὰ γένη Ἐπίσκοπος· ὅτι εἰς τὴν αὐτοῦ χειροτονίαν τὸ κυριώτατον ὁποῦ ἐχρειάζετο ἦτο, ἡ τοῦ Θεοφίλου χεῖρ... γένοιτο ἂν μοι βουλομένων κοινωνῶν αὐτὸν εἰς τὴν ἐμὸν ἱερῶσύνην προσδέξασθαι.

Ἐνὸς οὖν ἐτι δεῖ τοῦ κυριωτάτου μὲν τοῖ τῆς ἱερᾶς σου χειρὸς. Καὶ ἡ ἐν Χαλκιδῶνι Σύνοδος πράξει ιγ'. ἀναφέρουσα τὸν παρόντα Κανὼνα λέγει· Ὁ Κανὼν αὗτος διαγορεύει, ὅτι τὸ κῦρος τῶν ἐν ἐκάστη ἐπαρχίᾳ γενομένων νὰ ἔχη ὁ Μητροπολίτης, καὶ αὐτὸς νὰ χειροτονῇ ὄλους τοὺς ὑποκειμένους αὐτῷ Ἐπισκόπους. Ὁ γὰρ ἱερὸς τύπος, κατὰ τὸν ἱερὸν Συμεὼν Θεσσαλ. ἐρμηνεύει, ὅτι ἡ μὲν σύνοδος νὰ ψηφίζῃ τρεῖς, καὶ νὰ ἀνάγωνται τῷ Μητροπολίτῃ ἢ τῷ Πατριάρχῃ· ἐκεῖνος δὲ νὰ ἀποφασίζῃ ἕνα τῶν τριῶν εἰς τὸ νὰ δεχθῇ τὸ τῆς χειροτονίας μήνυμα, καὶ ἡ αὐτὸς ὁ ἴδιος τὸν χειροτονεῖ μετὰ καὶ ἄλλων Ἀρχιερέων συλλειτουργῶν, ἢ μὲ ἐκδοσὶν ἐδικτὴν του ἄλλοι τὸν χειροτονεῖν.

ΚΑΝΩΝ Ε΄.

Ἀποσ. ιβ'. ιγ'.
λβ'. λζ'. τῆς δ'.
ιβ'. τῆς ε'. η'.
τῆς Ἀντιοχ. ε'.
κ'. τῆς Σαρδ. ι'.
κ'. τῆς Καρθ.
κς'. λζ'. ρδ'.
ρις'. ρμα'.

Περὶ τῶν ἀκοινωνήτων γενομένων, εἴτε τῶν ἐν κλήρῳ, εἴτε τῶν ἐν λαϊκῷ τάγματι, ὑπὸ τῶν καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν Ἐπισκόπων, κρατεῖται ἡ γνώμη, κατὰ τὸν Κανὸνα τὸν διαγορευόντα, τοὺς ὑφ' ἑτέρων ἀποβληθέντας ὑφ' ἑτέρων μὴ προσίεσθαι. Ἐξεταζέσθω δὲ μὴ μικροψυχία ἢ φιλονεικία, ἢ τινι τοιαύτῃ ἀηδία τοῦ Ἐπισκόπου, ἀποσυνάγωγοι γεγένηται. Ἴνα οὖν τὴν πρέπουσαν ἐξέτασιν λαμβάνη, καλῶς ἔχειν ἔδοξεν, ἐκάστου ἐνιαυτοῦ, καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν δις τοῦ ἔτους συνόδους γίνεσθαι. Ἴνα κοινῇ πάντων τῶν Ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένων. τὰ τοιαῦτα ζητήματα ἐξετάζηται. Καὶ οὕτως οἱ ὁμολογουμένως προσκεκρουκότες τῷ Ἐπισκόπῳ, κατὰ λόγον ἀκοινωνήτοι παρὰ πᾶσιν εἶναι δόξωσι, μέχρις ἂν τῷ κοινῷ τῶν Ἐπισκόπων δόξῃ τὴν φιλανθρωποτέραν ὑπὲρ αὐτῶν ἐκθέσθαι ψῆφον. Αἱ δὲ σύνοδοι γίνεσθωσαν, μία μὲν, πρὸ τῆς Τεσσαρακοστῆς, ἵνα πάσης μικροψυχίας ἀναιρουμένης, τὸ δῶρον καθαρὸν προσφέρηται τῷ Θεῷ· δευτέρα δὲ, περὶ τὸν τοῦ μετοπώρου καιρὸν.

Ἑρμηνεία.

Διορίζεται ὁ παρῶν Κανὼν ταῦτα, διὰ τοὺς κληρικούς καὶ λαϊκοὺς ὅπου ἀφωρίσθησαν ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους ἐκάστης ἐπαρχίας, δις κρατῆ καὶ δις μένη βεβηκία ἢ γνώμη ἢ οὐσα νομοθετημένη, καθὼς ὁ Κανὼν (λβ'. τῶν Ἀποστόλων δηλ. ἢ καὶ ὁ ιβ'.) ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος διορίζεται, ὅτι δηλ. νὰ μὴ δέχωνται εἰς κοινωνίαν ἀπὸ ἄλλους Ἐπισκόπους οἱ ὑπὸ ἄλλων Ἐπισκόπων ἀφορισθέντες. Ὅμως δις γίνεται ἐξέτασις μήπως οἱ ἀφορισθέντες αὐτοὶ, ἀφωρίσθησαν διὰ κάμμιν μικροψυχίαν, ἢ φιλονεικίαν, ἢ ἄλλην τινὰ ἐμπάθειαν τοῦ Ἐπισκόπου. Ὅθεν, διὰ νὰ λαμβάνη τοῦτο τὴν πρέπουσαν ἐξέτασιν, καὶ τὰ τοιαῦτα ἄλλα ζητήματα, ἐφάνη εὐλογον νὰ γίνωνται σύνοδοι τοπικαὶ δύο φοραὶς τὸν χρόνον εἰς κάθε ἐπαρχίαν, καὶ νὰ συνάγωνται ὅλοι κοινῶς οἱ Ἐπίσκοποι νὰ τὰ θεωροῦν, καὶ ἔτσι ἀφ' οὗ γένη ἢ τοιαύτη ἐξέτασις, οἱ φανερῶς ἀμαρτάνοντες εἰς τὸν Ἐπίσκοπον, καὶ μὲ δίκαιον τρόπον ἀφορισθέντες παρ' αὐτοῦ, νὰ μένου ἀφωρισμένοι, κατὰ τὸν τοῦ ἀκολουθίου καὶ δικαίου λόγον, καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους Ἐπισκόπους, ἕως ὅτου φανῇ εὐλογον εἰς τὴν κοινότητα τῶν Ἐπισκόπων νὰ δώσωσιν ἀπόφασιν φιλανθρωποτέραν διὰ τοὺς ἀφορισθέντας αὐτούς. Ἐὰν γὰρ ὁ ἀφοριστὴς αὐτοὺς θετέον, σκληρόνηται, καὶ μετὰ καιρὸν δὲν θέλῃ νὰ τοὺς λύσῃ ἀπὸ τὸν ἀφορισμὸν, ἢ καὶ ἐὰν ἀποθάνῃ, εἶναι ἄδεια εἰς τὴν σύνοδον, ἀφ' οὗ γνωρίσῃ ἀρκετὸν τὸν καιρὸν τοῦ ἐπιτιμίου, νὰ λύῃ τούτους ἀπὸ αὐτοῦ. Αἱ σύνοδοι δὲ αὗται δις γίνωνται, μία μὲν πρὸ τῆς τεσσαρακοστῆς, ἵνα διαλυομένης κάθε μικροψυχίας καὶ σφάλματος ὅπου ἢ ὁ Ἀρχιερεὺς ἔκαμε πρὸς τὸν κληρὸν καὶ τὸν λαόν, ἢ ἀντιστρόφως ὁ κληρὸς καὶ ὁ λαὸς πρὸς τὸν Ἀρχιερέα, προσφερθῇ εἰς τὸν Θεὸν καθαρὸν, καὶ ἄμωμον τῆς νηστείας τὸ δῶρον. Ἡ δευτέρα δὲ δις γίνεταί εἰς τὸν τοῦ φθινοπώρου καιρὸν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λβ'. καὶ λζ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Σ΄.

Τὰ ἀρχαῖα ἔθνη κρατεῖται, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύῃ, καὶ Πενταπόλει, ὥστε τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἐπίσκοπον πάντων τούτων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν, ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν Ρώμῃ Ἐπίσκοπῳ τοῦτο σύνηθές ἐστίν. Ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις, τὰ πρεσβεία σώζεσθαι ταῖς ἐκκλησίαις. Καθόλου δὲ πρόδηλον ἐκεῖνο ὅτι εἰ τις χωρὶς γνώμης τοῦ Μητροπολίτου γένοιτο Ἐπίσκοπος, τὸν τοιοῦτον ἢ μεγάλη Σύνοδος ὄρισε μὴ δεῖν εἶναι Ἐπίσκοπον. Ἐὰν μὲντοι τῇ κοινῇ πάντων ψῆφῳ, εὐλόγῳ οὐσῃ, καὶ κατὰ Κανὸνα ἐκκλησιαστικόν, δύο, ἢ τρεῖς, δι' οικείαν φιλονεικίαν ἀντιλέγωσι, κρατεῖται ἡ τῶν πλειόνων ψῆφος.

Ἑρμηνεία. (1)

Ὁ παρῶν Κανὼν διορίζεται, ὅτι νὰ φυλάττωνται τὰ παλαιὰ ἔθνη τῶν τριῶν Πατριαρχῶν, τοῦ Ἀλεξανδρείας μὲν κυρίως καὶ κατὰ ἀ. λόγον, τοῦ Ἀντιοχείας δὲ, κατὰ δεῦτερον λόγον, καὶ τοῦ Ρώμης συνεπτυγμένως καὶ

(1) Ἡ αἰτία ὅπου ἐξεδόθη ἀπὸ τὴν Σύνοδον ὁ παρῶν Κανὼν, εἶναι αὕτη. Συνήθεια ἦτο εἰς τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Αἰγύπτου, καὶ Λιβύης, καὶ Πενταπόλεως νὰ ἔχουσι πρῶτον τὸν Ἀλεξανδρείας, καὶ χωρὶς τῆς ἐκείνου γνώμης νὰ μὴ πράττουσι κἀνένα ἐκκλησιαστικόν, ὡς ὁ Ἐπιφάνιος αἰρέσει ξα'. φησί. Ταῦτην τὴν ἐξουσίαν μεταχειριζόμενος καὶ ὁ ἱερομάρτυς Πέτρος, ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας Ἐπίσκοπος, ἐκάθηρε τὸν Μελέτιον, Ἐπίσκοπον Λυκόπολεως ἐν Θηβαίῳ, ὡς μαρτυρεῖ ὁ μέγας Ἀθανάσιος

ἐν τῇ β'. αὐτοῦ ἀπολογία. Σημειοὶ δὲ προσέτι ὁ αὐτὸς ἅγιος, ὅτι πρὸ τοῦ Πέτρου, ἐπειδὴ εἰς τὴν Πεντάπολιν τῆς ἀνω Λιβύης μερικοὶ Ἐπίσκοποι ἐδέχθησαν τὴν γνώμην τοῦ Σαββελίου, καὶ τόσον ἴσχυσαν τὰ ἐκείνου νόθα δόγματα, ὥστε μόλις ἐκηρύττετο εἰς τὰς ἐκκλησίας ὁ Λὸς τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο μαθὼν Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρείας, ἀπέστειλε πρέσβεις πρὸς αὐτοὺς ἵνα μεταφέρουν αὐτοὺς εἰς τὸ ὀρθόδοξον δόγμα τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκ τούτων δὴ φανερόν γίνεται, ὅτι ὁ Ἀλεξανδρείας, καὶ πρὸ τῆς

περιληπτικῶς (περὶ δὲ τοῦ Ἱεροσολύμων ἰδιαίτερος καὶ ξεχωριστὰ φησὶν ἡ παροῦσα σύνοδος ἐν τῷ ζ΄. αὐτῆς Κανόνι, καὶ περὶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως φησὶν ἡ β΄. ἐν τῷ γ΄. Κανόνι) ὥστε ὁποῦ, ὁ μὲν Πατριάρχης (τὸν ὁποῖον Ἐπίσκοπον ὀνομάζει ἐδῶ, μὲ τὸ νὰ μὴν ἦτον ἀκόμη συνήθεια νὰ ὀνομάζεται τινὰς μὲ τὸ τοῦ Πατριάρχου ὄνομα) (1) τῆς Ἀλεξανδρείας, νὰ ἔχη τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἐπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν τῆς Αἰγύπτου, καὶ Λιβύης, καὶ Πενταπόλεως. Καθὼς καὶ εἰς τὸν Ρώμης Πατριάρχῃν ἡ αὐτὴ συνήθεια ἐπεκράτησε (2) νὰ ἔχη τὴν ἐξουσίαν καὶ προεδρίαν πάντων τῶν ἐσπερίων Ἐπισκόπων τε, καὶ Μητροπολιτῶν. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ τῆς Ἀντιοχείας Πατριάρχης νὰ ἔχη τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἐπισκόπων, καὶ Μητροπολιτῶν τῆς Συρίας, Κοίλης Συρίας,

πρώτης ταύτης Συνόδου, εἶχε τὰ Πατριαρχικὰ προνόμια, καὶ ἐξ ἀρχαίου ἔθους (ὅπερ μάλιστα ἐπεκράτησεν ἀπὸ τοῦ λδ΄. Ἀποστολικῶν, λέγοντα, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι ἐκάστου ἔθνους πρέπει νὰ γνωρίζουν ἓνα πρῶτον καὶ τὰ ἐξῆς) ἐξουσίαν εἶχεν ὄχι μόνον νὰ διοικῆ τὰ ἐκκλησιαστικὰ τῶν ἐκείσε ἐπαρχιῶν καὶ διοικήσεων, ἀλλὰ καὶ νὰ καθαιρῆ Ἐπισκόπους καὶ Μητροπολίτας, ἐκείνου τοῦ κλίματος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ρηθὶς Μελέτιος καθαιρεθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀλεξανδρείας, ἐπιχείρησε νὰ βιάσῃ τὸ τοιοῦτον ἔθος, καὶ νὰ τολμᾷ νὰ χειροτονῆ ἄλλους Ἐπισκόπους εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ἀλεξανδρείας, διὰ τοῦτο ἡ παρούσα αὕτη ἐν Νικαίᾳ Σύνοδος ἀνενέωσε διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος τὸ ἀρχαῖον ἔθος, καὶ πάλιν ἐπεσφράγισε νὰ ἔχη ὁ Ἀλεξανδρείας τὴν ἐξουσίαν πάντων τῶν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν ἐξέλαβον τὸν ἀνά χειρας Κανόνα οἱ ἐξ Αἰγύπτου Ἐπίσκοποι, κατὰ τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον, πράξει τετάρτη (Δοσίθεος ἐν τῇ Δωδεκαβίβλ.) ἡ ἐξουσία δὲ αὕτη δηλοῦται καὶ ἐν τῷ λδ΄. Καν. τῆς δ΄.

(1) Τὸ γὰρ ὄνομα Πατριάρχης πρῶτον ἤρξατο λέγεσθαι ἐν τοῖς χρόνοις Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ. Τῶν γὰρ Πατριαρχῶν πρότερον λεγομένων ἰδιαίτερος Ἐπισκόπων τῶν Ἀποστολικῶν θρόνων, ὁ Θεοδοσίος οὗτος πρῶτον ὠνόμασε τὸν Ρώμης Πατριάρχῃν, καὶ τὸν θεῖον Χρυσόστομον, ὡς τοῦτο δηλοῖ ὁ Σωκράτης βιβλ. ζ΄. κεφ. λα΄. Ἐρρίθη δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο καὶ ἐν τῇ ἐν Χαλκηδόνι Συνόδῳ, καὶ μάλιστα ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὀνομάσθησαν Πατριάρχαι οἱ Πατριάρχαι. Σημαίνει δὲ δύο τινὰ τὸ ὄνομα τοῦτο, ἢ τοὺς Ἐπισκόπους ὅπου ἔγιναν ἔφοροι, καὶ ἑξάρχοι ἐν τῆσιν ἐπαρχίαις καὶ διοικήσεσιν ἀπὸ κοινῆς σύνοδου, καθὼς ἔκαμε τοῦτο ἡ οἰκουμένη δευτέρα Σύνοδος, κατὰ τὸν Σωκράτην βιβλ. ε΄. κεφ. η΄. ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ἓνας ἦτο καὶ ὁ Νύσσης Γρηγόριος, ὑποκειμένος τῷ Καισαρείας. ὠνομάσθησαν δὲ οὗτοι μὲ τοῦτο τὸ ὄνομα Πατριάρχαι οὐκ ἀπὸ τῆς ὑπεροχῆς τῶν θρόνων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς συνοδικῆς ψήφου, ἵνα ἔχωσι περισσοτέραν ἰσχὺν πρὸς καταφύτευσιν καὶ ἐκρίζωσιν, καθ' ἃ καὶ ἴσοι ἦσαν τοῖς ἄλλοις Πατριάρχεις. Δι' ὃ καὶ ὁ Νύσσης πρὸς τὸν Φλαβιανὸν Ἀντιοχείας γράφων, κατὰ τοῦ Καισαρείας τοῦ αὐτὸν καταφρονήσαντος, ἔλεγεν. Εἰ κατὰ τὴν ἱερωσύνην τὸ ἀξίωμα κρίνοιτο, ἴση παρὰ τῆς συνόδου καὶ μία γέγονεν ἀμφοτέρων ἡμῶν ἡ προνομία, μᾶλλον δὲ ἡ φροντίς τῆς τῶν κοινῶν διορθώσεως ἐν τῷ τὸ ἴσον ἔχειν. Ἡ σημαίνει κυρίως τοὺς Ἐπισκόπους τοὺς ἔχοντας τὴν πρώτην τιμὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπὸ τῆς ὑπεροχῆς τῶν οικειῶν θρόνων καὶ τὸ πρῶτον ἀξίωμα, οὐ προσωπικὸν ὄν ὡς τὸ ἐκείνων, ἀλλ' ἀνήκον τοῖς ἐκείνων θρόνοις κατὰ διαδοχὴν, οἵτινες πέντε ἦσαν, ὁ Ρώμης, ὁ Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Ἀλεξανδρείας, ὁ Ἀντιοχείας, καὶ ὁ Ἱεροσολύμων. Οἱ ὁποῖοι καὶ ὀνομάσθησαν κατὰ ἀκροστιχίδα οἰκουμένης Κάραι. Τὸ μὲν γὰρ Κ. δηλοῖ, Κωνσταντινουπόλεως, τὸ δὲ Α. Ἀλεξανδρείας, τὸ δὲ Ρ. Ρώμης, τὸ δὲ Α. Ἀντιοχείας, καὶ τὸ Ι. Ἱεροσολύμων. Ἐπειδὴ δὲ ὁ πρῶτος ἀφῆλθαι, ἔμεινε πρῶτος ὁ Κωνσταντινουπόλεως προσετέθη δὲ ὕστερον καὶ Πάμπος ὁ τῆς μεγάλης Μοσχολίας. Ἀλλὰ καὶ οὗτος οὐκ ἔστι νῦν. Εἰ δὲ καὶ ὁ Ἀντιοχείας Πέτρος γράφων

πρὸς τὸν Ἀκυλῆας εἶπεν, ὅτι μόνος αὐτὸς εἰδικῶς ἐλίγετο Πατριάρχης, ὡ συνῆσι καὶ ὁ Βαλαμῶν, ἀλλ' ὅμως οὐ βλέπομεν τί λέγουσιν οἱ Ἐπίσκοποι περὶ ἐαυτῶν, ἀλλὰ τί περὶ αὐτῶν λέγει ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία. ὠνόμασε δὲ καὶ τὸν Ἐφέσου ὁ Διονύσιος, καὶ Τιμόθεος ὁ Αἴλουρος, Πατριάρχῃν, ἀλλ' ἠθέτησεν ἡ δ΄. σύνοδος τοῦτο. ὠνόμασε καὶ Θεόδωρος ὁ ἱστορικὸς τὸν Θεσσαλονίκης Πατριάρχῃν, ἀλλ' οὕτως αὐτὸν προσαίρηκεν, ἢ κατὰ τὸν λόγον τῶν ἐξάρχων, ὡς ἐποίησεν ἡ β΄. ὡς εἶπομεν, ἢ, ὡς ἄλλοι λέγουσι, διὰ τὰς πολλὰς Ἐπισκοπὰς ὅπου εἶχεν εἰς τεσσαράκοντά που πληθυνομένης (Δοσίθεος ἐν τῇ Δωδεκαβίβλ.)

(2) Οὐκ ὀρθῶς ἐρμηνεύουσι τὸν παρόντα κανόνα οἱ ἀπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας ὀρμώμενοι. Ὅθεν ὁ Πάπας Φίληξ διαφωρόμενος πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως Ἀνάκιον, διαφείρας εἶπεν, ὅτι ὁ Ρώμης Ἐπίσκοπος ἐν ἐκάστη συνόδῳ ἔχει τὸ κύρος, ὡς ὁ Κανὼν (ὁ παρὼν δηλ.) βούλεται τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου. Καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ τοῦ Λέοντος τοποτηρητῆς Πατγασίνος ἀντεστραμμένως προίφερε τὸν αὐτὸν Κανόνα ἐν τῇ δ΄. συνόδῳ. Ἡμεῖς ὅμως ἐξ αὐτῶν τῶν ρημάτων τοῦ κανόνος εὐρίσκομεν τὸ ἀληθινὸν νόημα τῆς Συνόδου ταύτης. Αἴτομεν λοιπὸν, ὅτι, ἐπειδὴ ὁ Μελέτιος παρέτριψε τὰ δίκαια τοῦ Ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, ὡς εἶπομεν, ἔδωκεν αἰτίαν εἰς τὴν σύνοδον ταύτην νὰ ἐκθέσουν τὸν παρόντα Κανόνα, καὶ νὰ διορίσουν ὄχι κανένα νέον, ἀλλὰ μόνον νὰ ἐπικυρώσουν τὰς τάξεις ὅπου ἐσώζοντο ἐκ παλαιᾶς συνθητικῆς, ὄχι μόνον εἰς τοὺς Πατριάρχας, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς Μητροπολίτας, καὶ ὄχι μόνον ἐν ταῖς χειροτονίαις τὰς ὁποίας παρέτριπεν ὁ Μελέτιος, ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ ἄλλῳ δικαιοῦματι, ὅπου ἀνήκει τοῖς Πατριάρχεις καὶ Μητροπολίταις κατὰ τὰς ὑποκειμένας αὐτοῖς ἐκκλησίας. Τούτων προϋποθεθέντων, λέγει ὁ κανὼν. Τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατεῖτω, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύῃ καὶ Πενταπόλει, ὥστε τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἐπίσκοπον πάντων τούτων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν, ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν Ρώμῃ Ἐπισκόπῳ τοῦτο συνήθες ἐστὶ. Ἐνθα σημειώσαι, ὅτι ἡ τοῦτο ἀντωνυμία, δὲν ἀναφέρεται εἰς ἄλλο, πᾶρεξ εἰς τὸ ἔθος, ὅπου θέλει νὰ εἰπῆ κοινότερον. Καθὼς καὶ εἰς τὸν Ρώμης Ἐπίσκοπον ἡ αὐτὴ συνήθεια ἐπεκράτησε, ποία; τὸ νὰ ἔχη τὴν ἐξουσίαν πάντων τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ. Καθὼς γὰρ ἔχει τὴν αὐτὴν συνήθειαν ὁ Ρώμης μὲ τὸν Ἀλεξανδρείας, τοιοῦτοτρόπως ἔχει καὶ τὴν ἐξουσίαν τὴν αὐτὴν μὲ ἐκείνον. Ὅτι δὲ τοῦτό ἐστὶ τὸ νόημα τοῦ κανόνου, συμμαρτυρεῖ καὶ ἡ Ἀραβικὴ τῶν αὐτῶν κανόνων μετάφρασις, ἢτοι ἡ Ἀλεξανδρινὴ ἔκδοσις. Συμμαρτυρεῖ καὶ ὁ Αἰγύπτιος Ἰωσήφ ὁ ἀρχαῖος ἐρμηνευτῆς τῶν Κανόνων τῆς Συνόδου ταύτης. Συμμαρτυρεῖ ἢ εἰς τὸ Λατινικὸν μετάφρασις Διονυσίου τοῦ μικροῦ. Συμμαρτυρεῖ ἢ ἔκδοσις Ἰσιδώρου τοῦ Μερκάντορος, καὶ τέλος πάντων, συμμαρτυρεῖ ἢ μετάφρασις Ρουφίνου Προσφυτέρου Ἀκυλῆας. Λοιπὸν, ἐπειδὴ οὕτως ἔχει τὸ ἀληθές, καὶ ἡ διοίκησις τῆς Ρώμης εἶναι περιωρισμένη ὡς καὶ τοῦ Ἀλεξανδρείας, μάτην φαντάζονται νὰ ἔχουν οἱ Ρωμαῖοι ἐκ τοῦ κανόνος τούτου ἀπεριόριστον ἐξουσίαν εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Σημειώσαι δὲ ὅτι μὲ τὸ νὰ ἦτο ἀκέραια τὰ πρεσβεία τῆς Ρώμης, δὲν τὰ ἀνεκαίνισεν ὁ παρὼν κανὼν. Εἰ δὲ καὶ δὲν ἦτο τὸ αὐτὸ ὅπου εἶπε περὶ τοῦ

αὐτοὺς σκρῶθησαν, καὶ παθεῖν τὸν Κύριον, καὶ τὸ σωτήριον κήρυγμα ἐξ αὐτῶν προελθεῖν διὰ τῶν ἱερῶν Ἀποστολῶν εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἃς ἔχη τὴν τιμὴν ἀκόλουθον μὲ τὴν προτέρην, καὶ εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους, μόνην ὁμοῦ τιμὴν χωρὶς ἐξουσίαν τινὴ καὶ ἀξίωμα. Διότι ἡ ἐξουσία, καὶ τὸ ἀξίωμα πρέπει νὰ σώζεται εἰς τὴν Μητρόπολιν τῆς Παλαιστίνης, λέγω δὴ τὴν Καισάρειαν (1) τοῦ Στράτωνος ὀνομαζομένην, εἰς τὴν ὁποίαν, ὡς λέγουσιν, ὑπόκειντο τὰ Ἱεροσόλυμα. Καθὼς δηλ. καὶ ὁ 16'. τῆς ἐν Χαλκηδόνι διορίζεται, ὅτι ὅσαι πόλεις διὰ γραμμῶν Βασιλικῶν ἔλαβον τιμὴν Μητροπόλεως, οἱ ἐκείνης Ἐπίσκοποι μόνην ἃς ἀπολαμβάνουσι τὴν τιμὴν, τὰ δὲ οἰκεῖα δίκαια ἃς σώζονται εἰς τὴν κατὰ ἀλήθειαν Μητρόπολιν, ὅν τρόπον ὁ Μαρκιανὸς ἐτίμησε τὴν Χαλκηδόναν, καὶ ὁ Οὐκλεντινιανὸς τὴν Νίκαιαν, κατὰ τὴν 17'. πρώτην τῆς δ' Συνόδου. Ὁ δὲ Ζωναρῆς, καὶ ἄλλοι θέλουσιν, ὅτι, καθὼς ὁ προλαβὼν Κανὼν τὰ πρεσβεῖα ἔδωκεν εἰς τὸν Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀνεπέωσεν, ὡς κινετομηθέντα, (τὰ γὰρ πρεσβεῖα τοῦ Ρώμης δὲν ἀνεπέωθησαν, ἐπειδὴ ἦσαν, ὡς εἶπομεν, ἀκέραια καὶ ἀπαρασάλευτα), τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ παρὼν Κανὼν τιμὴν ἐπέψηφίσατο εἰς τὸν Ἱεροσόλυμων. Ταῦτόν εἰπεῖν, καθὼς ἐκαίνας ἐλύρωσεν εἰς ἐκείνους, ὅχι μόνον προνόμιον, καὶ τιμὴν πατριαρχικὴν, ἀλλὰ καὶ τῆς τιμῆς ταύτης τὴν τάξιν, καθ' ἣν ὁ μὲν Ρώμης ἐστὶ πρῶτος, ὁ δὲ Ἀλεξανδρείας δεύτερος, ὁ Ἀντιοχείας τρίτος, οὕτω καὶ οὕτως ἐλύρωσεν εἰς τὸν Ἱεροσόλυμων, ὅχι μόνον τιμὴν πατριαρχικὴν, ἀλλὰ καὶ τὰξιν τιμῆς. Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν ἐχέτω τιμὴν, ἀλλὰ ἐχέτω τὴν ἀκολουθίαν τῆς τιμῆς. Ταῦτόν εἰπεῖν, ἃς ἦναι τῆ τάξει τῆς τιμῆς τέταρτος μετὰ τοὺς τρεῖς. Τὸ δὲ νὰ σώζεται τὸ οἰκεῖον ἀξίωμα τῆ Μητροπόλεως, δηλοῖ ὅτι, ἡ τιμὴ αὕτη ἡ Πατριαρχικὴ, δὲν εἶναι προσωπικὴ καὶ μερικὴ, (περὶ ἧς ὅρα τὴν β'. ὑποσημείωσιν τοῦ 5'. τῆς παρούσης), ἀλλ' ἀφωσιωμένη εἰς τὴν Μητρόπολιν τῆς Ἱερουσαλήμ, ὥστε ὅπου νὰ δικαίωται εἰς ὅλους τοὺς κατὰ κληρὸν διαδόχους τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅχι εἰς τούτον, ἢ εἰς ἐκαῖνον μόνον. Ὅτι δὲ Μητρόπολις ἡ Ἱερουσαλήμ ἦτο, μάρτυρες ὄντες Ἰωσήπος λέγων περὶ Ἰουδ. βιβλίου ζ'. μεγάλη πόλις καὶ τοῦ παντὸς Ἰουδαίων Μητρόπολις. Καὶ ὁ Φίλων, Μητρόπολις οὐ μίαν χώραν Ἰουδαίας, ἀλλὰ καὶ τῶν πλείστων. Ὁ γὰρ Ἀποστολικὸς θρόνος τῶν Ἱεροσόλυμων ὅχι μόνον πρωτεύει πάσης τῆς οἰκουμένης σχεδόν, ἀλλὰ καὶ Πατριαρχικὸν προνόμιον εἶχεν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἔχει. Πρῶτον, διὰ τὴν εἶχεν ὑποκειμένως εἰς αὐτὸν ἐπαρχίας, καὶ διοικήσιν τῶ Πατριαρχῆ ἀνήκουσαν. Ὅθεν οἱ μὲν ὁμοῦ τῶν ἐκκλησιῶν προσετώτες, καὶ ὅχι ὁ Καισαρείας, ἐχειροτόνησαν τὸν Δίωνα Ἱεροσόλυμων, ἀναχωρήσαντος τοῦ Ναρκίσσου. Ἀναρχναις δὲ πάλιν ὁ Νάρκισσος, πάλιν ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν καλεῖται, κατὰ τὸν Εὐσέβιον, καὶ ὅχι ὑπὸ τοῦ Ἀδελφοῦ, ἢ τοῦ Καισαρείας. Ὁ δὲ Νάρκισσος, σύνοδον ἔκαμε μετὰ 18'. Ἐπισκόπων περὶ τοῦ Πάσχα πρὸ τῆς α'. συνόδου. Δεύτερον διατὶ ὁ Ἱεροσόλυμων ἐν τῇ α'. συνόδῳ πρῶτος υπέγραψεν, ὁ δὲ Εὐσέβιος Καισαρείας πέμπτος. Καὶ καθολικῶς εἰπεῖν, οἱ μὲν Μητροπολίται παρελλάσσουσιν ἐν ταῖς ὑπογραφαῖς, καὶ ἐν ταῖς καθίσμασι τῶν συνόδων, καὶ ἐν ταῖς πρὸς τοὺς Ἀυτοκράτορας προσφωνητικοῖς, ἄλλοτε πρότερον, καὶ ἄλλοτε ὕστερον. Ὁ δὲ Ἱεροσόλυμων, πάντοτε πρῶτος μὲν τῶν τῆς συνόδου Πατέρων εὐρίσκειται, αἰετοτε δὲ μετὰ τῶν Πατριαρχῶν συναριθμεῖται, καὶ μετὰ τῶν Μητροπολιτῶν οὐδέποτε. Καὶ ἀνάγνωθι τὸν Δοσίθεον ἐν τῇ δωδεκαβίβλ. βιβλ. β'. κεφ. δ'. Εἰ δὲ καὶ δοίημεν ὅτι ἦτον ἡ Ἱερουσαλήμ ὑποκειμένη εἰς τὴν Καισάρειαν, τί ἀπὸ τοῦτο; καθὼς τὸ Βυζάντιον πρότερον ἦτον ὑποκειμένον εἰς τὴν Ἡράκλειαν, ὕστερον δὲ, ἀφ' οὗ τὸ Βυζάντιον ἔγινε Πατριαρχεῖον, ὑπετάχθη ἡ Ἡράκλεια εἰς αὐτό. Τοιοῦτοτρόπως, ἂν καὶ συγχωρήσωμεν (ὅπερ οὐκ ἔστιν) ὅτι ὑπέκειτο ἡ Ἱερουσαλήμ εἰς τὴν Καισάρειαν, ἀφ' οὗ ἡ Ἱερουσαλήμ ἐτίμηθη εἰς Πατριαρχεῖον, ἡ Καισάρεια ἔμεινε μὲν μὲ τὸ ἐδικὸν τῆς ἀξίωμα ὕστερα, νὰ ἦναι Μητρόπολις τῆς Παλαιστίνης, ὑποδεστέρα δὲ ὁμοῦ τῶν Ἱεροσόλυμων. Καθ' ὅ, αὕτη μὲν, Μητρόπολις ἐστὶ μόνον, τὰ δὲ Ἱεροσόλυμα, Πατριαρχεῖον. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν 18'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Η΄.

Περὶ τῶν ὀνομαζόντων μὲν ἑαυτοὺς καθάρους ποτε, προτερχομένων δὲ τῇ καθολικῇ, καὶ Ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἔδοξε τῇ ἀγίᾳ, καὶ μεγάλῃ Συνόδῳ, ὥστε χειροθετούμενους αὐτοὺς, μένειν οὕτως ἐν τῷ κλήρῳ. Πρὸ πάντων δὲ τοῦτο ὁμολογήσαι αὐτοὺς ἐγγράφως προσήκει, ὅτι συνθήσονται, καὶ ἀκολουθήσουσι τοῖς τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας δόγμασι. Τοῦτ' ἐστὶ καὶ διγάμοις κοινωνεῖν, καὶ τοῖς ἐν τῷ διωγμῷ παραπεπτωκόσιν. Ἐφ' ὧν καὶ χρόνος τέτακται, καὶ καιρὸς ὤριστα. Ὅστε αὐτοὺς ἀκολουθεῖν ἐν πᾶσι τοῖς δόγμασι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. Ἐνθα μὲν οὖν πάντες, εἴτε ἐν κώμαις, εἴτε ἐν πόλεσιν, αὐτοὶ μόνον εὐρίσκονται χειροτονηθέντες, οἱ εὐρισκόμενοι ἐν τῷ κλήρῳ, ἔσονται ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι.

Αποστ. μζ'.
ἐν τῇ 6'. ζ'.
τῆς 1. κα' τῆς
ἐν Αποστ. ζ'. η'.
τῆς ἐν Καθλ.
ζ'. Βασ. α'.
μζ'. Θεοφ. 16'.
τῆς ζ'. 16'. τῆς
ἐν Ἀγ. 17'.
τῆς ἐν Νεοκ.
18'. τῆς ἐν Ἀν-
τιοχίᾳ η'. ε'.

τὸν Ἀδριανὸν τὸν ἐπικαλούμενον Ἀἴλιον, ὅστις κατασκαφεῖσαν πρότερον τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ βουσίαν ἀροτριώθεισαν, καὶ σπαρείσαν κατὰ τὸν Εὐσέβιον, καὶ μόλις γινωσκομένην κατὰ τὸ ἔδαφος κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, Αἰλίαν μετωνόμασε, κατὰ τὸν Θεοδώρητον καὶ Εὐσέβιον. Καπιτωλίαν δὲ διατὶ ἔκτισεν εἰς τὸν τόπον τοῦ ναοῦ τοῦ Θεοῦ, ναὸν τοῦ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ τῆς Ρώμης τιμωμένου Διὸς ὁ αὐτὸς Ἀδριανὸς, κατὰ τὸν ἴδιον Δίωνα.

(1) Καισάρεια ὀνομάσθη, διατὶ κατὰ τὸν Εὐσέβιον ὁ Ἡρώδης ἔκτισε ταύτην εἰς ὄνομα τοῦ Καίσαρος Αὐγούστου, ἧτις Στράτωνος πύργος ὀνομάζετο πρότερον, ἐν ἣ καὶ ἀγάλματα τοῦ Καίσαρος καὶ τῆς Ρώμης εὐρίσκοντο κατὰ τὸν Ἰωσήπον Ἰουδ. βιβλ. 1. κεφ. 17'. Τρεῖς δὲ Καισάρειαι ἦσαν ἐν τῇ Ἀσίᾳ· μία ἡ τῆς Παλαιστίνης Μητρόπολις αὕτη, δευτέρα ἡ τῆς Καππαδοκίας, (ἧτις καὶ Καίσαρος Μάζα ὀνομάζετο, κατὰ τὸν Σωζόμε. βιβλ. 1. κεφ. 8'. καὶ Μάζακα προσέτι), καὶ τρίτη ἡ τῆς Φιλίππου.

Εἰ δὲ τοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας Ἐπισκόπου ὄντος, προσέρχονται τινες, πρόδηλον, ὡς ὁ μὲν Ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας ἔξει τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἐπισκόπου, ὁ δὲ ὀνομαζόμενος παρὰ τοῖς λεγομένοις Καθαροῖς Ἐπίσκοπος, τὴν τοῦ Πρεσβυτέρου τιμὴν ἔξει, πλὴν εἰ μὴ ἄρα δοκοῖη τῷ Ἐπισκόπῳ τῆς τιμῆς τοῦ ὀνόματος αὐτὸν μετέχειν. Εἰ δὲ τοῦτο αὐτῷ μὴ ἀρέσκει, ἐπινοήσῃ τόπον, ἢ χωρεπισκόπου, ἢ Πρεσβυτέρου, ὑπὲρ τοῦ ἐν τῷ κλήρῳ ὅλως δοκεῖν εἶναι, ἵνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο Ἐπίσκοποι ᾖσιν.

Ἑρμηνεία.

Τῆς Σαρδ. ζ'. τῆς ἐν Λαοδ. υζ'. Βασ. πθ'. **Καθαροὶ λέγονται οἱ Ναυατιανοί. (1)** Ὁ δὲ Ναυάτος Πρεσβύτερος ἦτο τῆς Ἐκκλησίας Ρωμαίων, ὅστις δὲν ἐδέχετο ἐκείνους. ὅπου ἀρνήθησαν μὲν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ διωγμοῦ, ἐμετανοοῦσαν δὲ, ἀλλ' οὔτε ἐσυγκοινωνοῦν μετὰ τοὺς διγάμους, καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα ἔλεγεν, ὅτι δὲν δύναται πλέον νὰ ἐλεηθῇ ὁ ἁμαρτήσας, κατὰ τὸν Ἐπιφάνειον αἰρέσ. νθ'. καὶ τὸν Αὐγουστίνον αἰρέσ. λη'. Οὗτος λοιπὸν ἀγκαλὰ καὶ εἰς τὰ δόγματα τῆς πίστεως δὲν ἔσφαλλεν, οὔτε ἦτο αἰρετικὸς, ἀλλὰ μόνον σχισματικὸς, κατὰ τὸν α. τοῦ Βασιλ. Κανόνα, διὰ τὴν μισαδελφίαν του ὁμοῦ, καὶ τὸ ἀσυμπαθὲς τῆς γνώμης καὶ ὑπερήφανον, ἀνεθεματίσθη ἀπὸ τὴν ἐν Ρώμῃ γενομένην σύνοδον ἐπὶ τοῦ Κορνηλίου Πάπα, κατὰ τὸν Εὐσέβιον, καὶ ἀπὸ τῆς ἐν Καρθαγένη ἐπὶ Κυπριανοῦ, καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ, καὶ Ἰταλίᾳ κατ' αὐτοῦ γενομένης συνόδου. Ἀπὸ τούτου δὲ ὀνομάσθησαν καὶ οἱ ἀκολουθήσαντες τῇ κακοδοσίᾳ αὐτοῦ, Ναυατιανοί. Τούτων οὕτως ἐγνωσμένων, λέγει ὁ παρὼν Κανὼν ὅτι, ἀνίσως οἱ τοιοῦτοι Ναυατιανοὶ προσέλθουν εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἐφάνη εὐλογον νὰ χειροθετοῦνται (2) καὶ οὕτω νὰ δέχωνται, καὶ νὰ μένουν εἰς τὸν κλήρον τους, οἱ ὄντες δηλ. καὶ ἐν τῷ σχίσματι κληρικοὶ (οὕτως ἐδέχθη διὰ χειροθεσίας τοὺς Δονατιστάς καὶ ὁ ξς'. τῆς ἐν Καρθαγένη), πλὴν, πρέπει νὰ ὁμολογοῦν ἐγγράφως, πῶς ἔχουν νὰ φυλάξουν ὅλα τὰ δόγματα τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, πῶς θέλουν δέχονται τοὺς διγάμους, καὶ τοὺς δι' ἀνάγκην ἀρνησαμένους τὸν Χριστὸν, καὶ πῶς θέλουν οἰκονομήσουν αὐτοῦ, κατὰ τοὺς διωρισμένους χρόνους, καὶ τὸν Κανόνα τῆς μετανοίας τῶν ἀρνητῶν, καὶ οὕτως, ὅπου καὶ ἂν εὑρίσκωνται, εἴτε εἰς πόλεις, εἴτε εἰς χωρία, νὰ μένουσιν εἰς τὸν κλήρον καὶ βαθμὸν, ὅπου εὑρέθη ὁ καθεὶς χειροτονημένος· δηλαδή ὁ Ἐπίσκοπος, νὰ μένῃ Ἐπίσκοπος· ὁ Πρεσβύτερος, Πρεσβύτερος· καὶ ὁ Διάκονος, Διάκονος. Νὰ μένῃ ὁμοῦ Ἐπίσκοπος, ἐκεῖ ὅπου δὲν εἶναι Ἐπίσκοπος ὀρθόδοξος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας. Εἰ δὲ εἰς τὴν αὐτὴν Ἐκκλησίαν εὑρίσκειται καὶ ὀρθόδοξος Ἐπίσκοπος, αὐτὸς μὲν νὰ ἔχῃ τὸ ἀξίωμα, καὶ τὴν ἐνέργειαν ὅλην, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπισκόπου, ὁ δὲ πρὶν Ναυατιανὸς Ἐπίσκοπος νὰ ἔχῃ μόνον τὴν τοῦ Πρεσβυτέρου τιμὴν, ἔξω μόνον ἂν θέλῃ ὁ ὀρθόδοξος ἐπίσκοπος νὰ ἔχῃ καὶ ἐκεῖνος τὴν τιμὴν καὶ τὸ ὄνομα φιλοῦ τοῦ Ἐπισκόπου (3) ὅχι ὁμοῦ καὶ νὰ ἐνεργῇ καὶ μιᾶν ἱεροπραξίαν ὡς Ἐπίσκοπος, διὰ νὰ μὴ ἀκολουθήσῃ τοῦτο τὸ ἄτοπον, νὰ ἦναι δύο Ἐπίσκοποι εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πόλιν (περὶ οὗ ὄρα τὸν λε'. Ἀποστολικ. καὶ τὸν ις'. τῆς ζ. καὶ β'. (4),

(1) Οὕτως ἑαυτοὺς ὀνόμαζον κατὰ φυσίωσιν λογισμοῦ, ὡς γράφει ὁ Εὐσέβιος βιβλ. ζ'. κεφ. μγ'.

(2) Ἡ χειροθεσία ἐδῶ δὲν εἶναι χειροτονία, καθὼς ἴσως ἤθιλεν ὑπολάβῃ τινὰς, ἀλλ' εἶναι τὸ νὰ βάλλεται ἡ χεὶρ τῶν ἱερωμένων εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν τοιούτων αἰρετικῶν, καὶ οὕτω νὰ δέχωνται ὡς μετανοοῦντες. Οὕτω γὰρ διὰ χειροθεσίας (καὶ οὐ διὰ χειροτονίας) καὶ ὁ μθ'. τῆς ἐν Καρθαγ. θίλει νὰ δέχωνται οἱ μετανοοῦντες. Ὅτι δὲ ἀληθὲς ὁ λόγος μου, μαρτυρεῖ καὶ ἡ ζ'. Σύνοδος. Ἀναγνωσθέντος γὰρ τοῦ ἰδίου τούτου Κανόνος ἐν τῇ α. πράξ. τῆς αὐτῆς, καὶ ζητηθέντος, πῶς νοητέον τὸ, χειροθετουμένους, εἶπεν ὁ ἀγιώτατος Ταράσιος, ἐπ' εὐλογίας ἐνταῦθα ἡ χειροθεσία λέγεται, καὶ οὐκ ἐπὶ χειροτονίας. Ὅθεν ἐκ τοῦ Κανόνος τούτου πρέπει νὰ μάθωσιν οἱ Πνευματικοὶ πατέρες νὰ βάλλουν τὰς χεῖρας των εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν μετανοοῦντων, ὅταν τοὺς διαβάξουν τὴν συγχωρητικὴν εὐχὴν, καθὼς καὶ ὁ λε'. Κανὼν τῆς ἐν Καρθαγ. ρητῶς τοῦτο λέγει· ἀναγκαῖα γὰρ εἶναι ἡ τοιαύτη χειροθεσία εἰς τὸ μυστήριον τῆς Μετανοίας. Καὶ ἀκουσον τί λέγουσιν οἱ Ἀπόστολοι εἰς τὰς διαταγὰς των. (βιβλ. Β'. κεφ. ιη.) «Δέχου τὸν ἁμαρτήσαντα, ὅταν προσκλαύσῃ καὶ χειροθετήσας, ἄφες τον λοιπὸν νὰ μένῃ εἰς τὸ ποίμνιον.» Καὶ πάλιν (αὐτόθ. κεφ. μα. καὶ μγ'). «Καθὼς τὸν ἄπιστον δέχεσαι, ἀφ' οὗ τὸν βαπτίσῃς: ἔτσι καὶ τὸν ἁμαρτωλὸν, ἀφ' οὗ χειροθετήσῃς, ὡς καθαρὸν θέλεις ἀποκαταστήσει εἰς τὴν νομὴν τὴν πνευματικὴν. Καὶ ἡ χειροθεσία γίνεται εἰς αὐτὸν ἀντὶ βαπτίσματος, ἐπειδὴ, διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν ἐδίδοτο τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς τοὺς πιστεύοντας. Ἡ συνήθεια δὲ τῆς

χειροθεσίας ταύτης εἰς τὴν νέαν χάριν ἐπικράτησιν ἀπὸ τὴν Παλαιάν. Οὕτω γὰρ καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς διὰ χειροθεσίας ἐδέχετο τὰς θυσίας τῶν ὀλοκαυτωμάτων, καὶ τοῦ σωτηρίου, καὶ τὰς περὶ ἁμαρτίας. Καὶ ὅρα τὸ α. καὶ γ'. καὶ δ'. κεφ. τοῦ Λευιτικοῦ. Σημειώσαι δὲ, ὅτι οἰκονομικῶς ἐδέχθη ἡ Σύνοδος αὕτη τοὺς Ναυατιανούς, ὡς σημεῖοι ὁ Βασίλ. ἐν τῇ α. Κανόνι. «Ὅρα καὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ζ'. τῆς Γ'. ὅπου ὁ λθ'. Κανὼν τῆς ἐν Ἰλλυθρίᾳ Συνόδου διὰ χειροθεσίας λέγει νὰ δέχωνται οἱ αἰρετικοί.

(3) Καθὼς καὶ τὸν Μελέτιον ἐξετασθέντα κατεδίκασεν ἡ α. Σύνοδος ἐν τῇ Λυκίᾳ διατρέβειν, φιλοῦ ὄνομα Ἐπισκοπῆς ἔχοντα. Τοῦ δὲ λοιποῦ μήτε ἐν πόλει μήτε ἐν κώμῃ χειροτονεῖν, Σωζόμενος, Ἐκκλησιαστ. ἱστορ. βιβλίον ι. κεφαλ. ιδ'. καὶ Σωκράτης, βιβλ. ι. κεφ. θ'.

(4) Γράφει ὁ Σωζόμενος βιβλ. δ'. κεφ. ιδ'. διηγούμενος περὶ Φίληκος καὶ Λιθερίου, τῶν τῆς Ρώμης Ἐπισκόπων, λέγων. Ταύτη τοῦ Θεοῦ διοικήσαντος, νὰ ἀποθάνῃ δηλαδή ὁ Φίληξ, καὶ νὰ μένῃ μόνος ὁ Λιθέριος, διὰ νὰ μὴ ἀτιμάζεται ὁ θρόνος τοῦ Πέτρου ἀπὸ δύο ἡγεμόνας κυβερνόμενος, τὴ ὁποῖον εἶναι σημεῖον διχνοῦσας, καὶ ἀλλότριον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ Κανόνος. Ὁ δὲ Ἐπιφάνειος αἰρέσ. ζή. λέγει, οὐδέποτε ἡ Ἀλεξάνδρεια δύο Ἐπισκόπους ἔσχεν. Καὶ ὁ Ρώμης δὲ Κορνήλιος γράφων πρὸς τὸν Ἀντιοχείας Φάνιον, κατηγορεῖ τὸν Μαυάτον πῶς ἐξίγει νὰ γένῃ, καὶ δὴ καὶ ἐγένετο Ρώμης, ὄντος αὐτοῦ τούτου τοῦ Κορνηλίου ἐν αὐτῇ Ἐπισκόπου νομίμου· πῶς οὖν λέγει, οὐκ ἐγίνωσκην, ὅτι ἐν μιᾷ Ἐκκλησίᾳ ἕνα δεῖν εἶναι Ἐπίσκοπον, καὶ οὐ δύο;

ὄχι καὶ δὲν θέλει μήτε τοῦτο, πρέπει νὰ τὸν συγχωρήσῃ νὰ ἔχῃ τόπον Χωρεπισκόπου. (1) ἢ Πρεσβυτέρου, διὰ νὰ συγκαταριθμηθῆται καὶ αὐτὸς μετὰ τοὺς ἱερωμένους καὶ κληρικούς, καὶ νὰ μὴ φρίνεται ὄλως τοῦ κλήρου ἑκπτώτος.

ΚΑΝΩΝ Θ΄.

Εἴ τινες ἀνεξετάστως προήχθησαν Πρεσβύτεροι, ἢ ἀνακρινόμενοι ὡμολόγησαν τὰ ἁμαρτήματα αὐτοῖς, (2) καὶ ὁμολογησάντων αὐτῶν, παρὰ Κανὸνα κινούμενοι οἱ ἄνθρωποι, τοῖς τοιοῦτοις χεῖρα ἐπιτεθείκασι, τούτους ὁ Κανὼν οὐ προσίεται. Τὸ γὰρ ἀνεπίληπτον ἐκδικεῖ ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία.

Ἀποστ. κε΄.
ξα΄, Νεοκ. θ΄.
ε΄. Θεοφ. γ΄.
ε΄. ε΄.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι, ἐκεῖνοι ὅπου μέλλουν νὰ ἱερωθοῦν, πρέπει νὰ ᾔναι καθαροὶ ἀπὸ ἁμαρτήματα ὅπου κωλύουσι τὴν ἱερωσύνην, καὶ πρέπει νὰ ἐξετάζεται ὁ βίος αὐτῶν, καὶ ἡ διαγωγή. Ἄνισως δὲ τινες ἔγιναν Πρεσβύτεροι χωρὶς νὰ ἐξετασθοῦν, ἢ καὶ ἐξετασθέντες ὡμολόγησαν μὲν τὰ ἁμαρτήματά των, ὄντα κωλυτικὰ τῆς ἱερωσύνης, οἱ δὲ ἐξετάσαντες αὐτοὺς Ἀρχιερεῖς, κινήθεντες παρὰ κανόνος, ἐχειροτόνησαν αὐτοὺς ἱερεῖς, οὗτοι, λέγω, οἱ ἀναξίως ἱερωθέντες, ἀπρόσδεκτοι εἶναι εἰς τὸ νὰ ἱεροπρακτοῦν. Ἐλεγχθέντες γὰρ ἀπὸ ἄλλου, ἢ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ὁμολογήσαντες τὰ κωλυτικὰ τῆς ἱερωσύνης ἁμαρτήματα ὅπου ἔπραξαν πρὸ τῆς χειροτονίας, καθαιροῦνται κατὰ τὸν Βαλααμῶνα καὶ τὸν Ζωαράδην. Ἡ παύουσι τοῦ ἱεροπρακτεῖν, κατὰ τὸν Ἀνώυμον ἑρμηνευτὴν τῶν Κανόνων. Ἐπιφέρει δὲ καὶ αἰτίαν ὁ Κανὼν, διὰ τί οἱ ἁμαρτήμασι περιπεσόντες δὲν εἶναι δεκτοὶ εἰς τὴν ἱερωσύνην. Ἐπειδὴ, λέγει, ἡ καθολικὴ ἐκκλησία διαφεντεύει, καὶ θέλει νὰ ᾔναι οἱ ἱερεῖς ἀνεπίληπτοι, ἦτοι ἀκατηγόρητοι εἰς ἁμαρτίαν, καθὼς προτρέπει ὁ Παῦλος νὰ ᾔναι καὶ ὁ Ἐπίσκοπος, λέγων «Δεῖ τὸν Ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι (ἀ. Τιμόθ. γ΄. 2.), ἦτοι ὄχι μόνον ἀνέγκλητον, ἀλλὰ καὶ ἀμεμπτον παντελῶς, καὶ ἀκατηγόρητον (3).

Συμφωνία.

Συμφώνως μετὰ τὸν παρόντα καὶ ὁ θ΄. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ διορίζεται, λέγων ἂν Πρεσβύτερος πρὸ τῆς χειροτονίας ἁμαρτήσῃ ἁμαρτίαν σαρκικῆς μίξεως, καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν ὁμολογήσῃ αὐτήν, πλέον ἂς μὴν

(1) Ἐπειδὴ καὶ δὲν εἶναι ἄδεια εἰς κώμην ἢ εἰς πόλιν μικράν, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἓνας μόνος Πρεσβύτερος ἀρκεῖ, νὰ γίνεταί Ἐπίσκοπος, διὰ νὰ μὴ κατευτελίζεται τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπισκόπου, κατὰ τὸν ε΄. τῆς Σαρδικῆς, διὰ τοῦτο εἰς τοιαύτας μικρὰς πόλεις καὶ χώρας, ἐγίνοντο οἱ καλούμενοι Χωρεπίσκοποι. Ὁ Χωρεπίσκοπος λοιπὸν κατὰ τὸν ι. τῆς Ἀντιοχείας ἐγίνετο ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον τῆς πόλεως ἐκείνης, εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο ὑποκείμενος καὶ αὐτὸς καὶ ἡ χώρα αὐτοῦ. Λέγει δὲ ὁ αὐτὸς Κανὼν, ὅτι νὰ χειροτονῇ ὁ τοιοῦτος ἀναγνώστας, ὑποδιακόνους, καὶ ἐφοριστάς, ἦτοι κατηχητάς νὰ καθαιρῆται δὲ ἂν τολμήσῃ δίχα γνώμης τοῦ ἐν τῇ πόλει Ἐπισκόπου νὰ χειροτονήσῃ Πρεσβύτερον ἢ Διάκονον, ἂν καὶ χειροθεσίαν Ἐπισκόπου ἔχῃ. Ὁ δὲ ἡ. Κανὼν τῆς αὐτῆς συγχωρεῖ νὰ δίδουσιν οἱ ἀκατηγόρητοι Χωρεπίσκοποι ἐπιστολάς εἰρηνικάς, ἦτοι ἀπολυτικάς εἰς τοὺς ταύτας ζητούντας. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ιγ΄. τῆς ἐν Ἀγκύρ. διορίζει ὅτι χωρὶς γραμμάτων τοῦ καθ' αὐτὸ Ἐπισκόπου νὰ μὴ χειροτονοῦσιν οἱ Χωρεπίσκοποι Πρεσβυτέρους καὶ Διακόνους οὔτε ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν, οὔτε ἐν ἄλλῃ πόλει. Ὁ δὲ τῆς Νεοκαισαρείας ιδ΄. λέγει, ὅτι οἱ Χωρεπίσκοποι εἰς τύπον ὄντες τῶν ἐβδόμηκοντα Ἀποστόλων, ὡς συλλειτουργοὶ ἱεουργοῦσι καὶ τιμῶνται διὰ τὴν σπουδὴν ὅπου δείχνουσιν εἰς τοὺς πτωχοὺς, μοιράζοντες αὐτοῖς τὰ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ συναγόμενα χρήματα. Ἀλλὰ καὶ ὁ ιδ΄. τῆς ζ΄. ἀρχαῖον ἔθος, λέγει, τὸ νὰ χειροτονοῦσιν Ἀναγνώστας οἱ Χωρεπίσκοποι κατ' ἐπιτροπὴν τοῦ Ἐπισκόπου. Αὐτὸ τοῦτο παρίστησι καὶ ὁ πθ΄. Βασιλ. ἦτοι ἡ πρὸς τοὺς Χωρεπισκόπους αὐτοῦ ἐπιστολή. Οἱ Χωρεπίσκοποι οὗτοι φαίνεται ἄλλοι μὲν νὰ ἦσαν Πρεσβύτεροι μόνον, ἄλλοι δὲ νὰ εἶχον καὶ χειροθεσίαν Ἐπισκόπου, ὡς συνάγεται τοῦτο ἀπὸ τὸν η. καὶ ι. τῆς ἐν Ἀντιο-

χείας. Διαφορὰ δὲ εἶναι μεταξὺ Ἐπισκόπου καὶ Χωρεπισκόπου. Ὁ μὲν γὰρ Χωρεπίσκοπος, μιᾶς μόνον χώρας ἐπισκοπεῖ, ὁ δὲ πολλῶν. Καὶ ὁ μὲν ὑπὸ Ἐπισκόπου, ὃ ὑπόκειται, καθίσταται, ὁ δὲ ὑπὸ Μητροπολίτου. Καὶ ὁ μὲν εἰς κάθε χειροτονίαν ὅπου ἔχει νὰ κάμῃ, λαμβάνει ἔγγραφον ἄδειαν ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον, ὁ δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐκάστην χειροτονίαν ἐκτελεῖ. Ὡστε οἱ νῦν καλούμενοι Χωρεπίσκοποι, ὡς μὴ τὰς ἐνεργείας ταύτας ἔχοντες τοῦ Χωρεπισκόπου, φιλὸν μόνον ὄνομα ἔχουσι, πραγμάτων κενόν.

(2) Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχεὺς ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Κανόνων, ἀντι τοῦ, τὰ ἁμαρτήματα αὐτοῖς, ἔχει τὰ ἁμαρτημένα αὐτοῖς ὁ καὶ ὀρθότερον.

(3) Σημειοῦμεν δὲ ἐδῶ ἓνα καθολικὸν καὶ γενικὸν ἀξίωμα, ὅτι πάντες οἱ παρὰ Κανόνες, καὶ ἀναξίως χειροτονηθέντες, πρὸ τοῦ νὰ καθαιρεθοῦν ὑπὸ Συνόδου, ἀληθῶς ἱερεῖς εἰσιν. Ἐπειδὴ, καθὼς λέγει ὁ θεὸς Χρυσόστομος. «Πάντας μὲν ὁ Θεὸς οὐ χειροτονεῖ, διὰ πάντων δὲ αὐτὸς ἐνεργεῖ, εἰ καὶ αὐτοὶ εἰεν ἀνάξιοι, διὰ τὸ σωθῆναι τὸν λαόν» (ὁμιλ. 6΄. πρὸς Τιμόθειον 6΄. σελ. 337. τοῦ δ΄. τόμ.) Καὶ πάλιν, «Ἐπειδὴ καὶ δι' ἀνάξίων ἡ χάρις ἐνεργεῖ οὐ δι' αὐτοῦς, ἀλλὰ διὰ τοὺς μέλλοντας ὠφελεῖσθαι» (λόγ. ιά. πρὸς Θεσσαλ. α. σελ. 216. τοῦ δ΄. τόμ.) Καὶ πάλιν «Νυνὶ δὲ καὶ δι' ἀνάξίων ἐνεργεῖν ὁ Θεὸς εἴωθε, καὶ οὐδὲν τοῦ βραπτίσματος ἡ χάρις παρὰ τοῦ βίου τοῦ ἱερέως παραβλάπτεται» (λογ. η. τῆς α. πρὸς Κορινθ. σελ. 290. τοῦ γ΄. τόμ.). Ἀλλὰ καὶ λόγῳ γ΄. πρὸς Κολασσ. σελ. 407. τοῦ δ΄. τόμ. διὰ πολλῶν τοῦτο ἀποδεικνύει, ἐν οἷς καὶ ταῦτα λέγει «Ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις ἐστὶν ἡ καὶ εἰς ἀνάξιον ἐνεργοῦσα, οὐ δι' ἡμᾶς, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς.» Καὶ πάλιν, «οὐκ ἐμοῦ καταφρονεῖς, ἀλλὰ τῆς ἱερωσύνης.» Ἀν ἴδῃς ταύτης γυμνόν, τότε καταφρόνει· τότε οὐδὲ ἐγὼ ἀνέχομαι

ιερουργῆ. Ὁμοίως καὶ Διάκονος ἐὰν οὕτως ἀμαρτήσῃ, μετὰ τὸ χειροτονηθῆναι ἐξομολογηθῆ, τάξιν μόνον ὑπερέτου νὰ ἔχῃ, κατὰ τὸν ι. τῆς αὐτῆς. Ὁ δὲ γ'. Θεοφίλου λέγει, ὅτι, ὁ ἐξ ἀγνοίας χειροτονηθεὶς ἀναξίως ἱερεσύτερος, οὗτος καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν ἐλεγχθεὶς, ἐκβάλλεται τῆς Ἱερωσύνης. Ὁμοίως καὶ Διάκονος ἀναξίως χειροτονηθεὶς, καθαιρεῖται κατὰ τὸν ε. τοῦ αὐτοῦ. Τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ σ'. τοῦ αὐτοῦ. Καὶ πάντα δὲ τὰ ἀμαρτήματα ὅπου καθαιροῦσι τῆς Ἱερωσύνης, μετὰ τὴν Ἱερωσύνην γινόμενα, ταῦτα καὶ πρὸ τῆς Ἱερωσύνης γινόμενα, καὶ ἐλεγχόμενα, ἢ ὁμολογούμενα μετὰ τὴν Ἱερωσύνην, παρομοίως καθαιροῦσιν. Οὐ μόνον δὲ καθαιροῦσιν, ἀλλὰ καὶ ἐμποδίζουσι τινὰ εἰς τὸ νὰ γένη ἱερεὺς.

ΚΑΝΟΝ Β'.

Ἄπος. ξβ'. Ὅσοι προχειρίσθησαν τῶν παραπεπτωκότων, κατὰ ἀγνοίαν, ἢ καὶ προειδόντων τῶν
Ἄγκ. α'. γ'. προχειρισμένων, τοῦτο οὐ προκρίνει τῷ κανόνι τῷ ἐκκλησιαστικῷ. Γνωσθέντες γὰρ καθαι-
ιβ'. Πίτρ. ι'. ροῦνται.

Ἑρμηνεία.

Ὅσοι παρέπεσον, (1) ἤτοι ἠρνήθησαν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ἔπειτα ἐμετανόησαν, ἱερεῖς οὐ γίνονται. Διότι πῶς εἶναι δυνατόν νὰ γένη ἱερεὺς, ἐκεῖνος ὅπου κατὰ τοὺς κανόνας ἐμποδίζεται νὰ κοινωνήσῃ τῶν θείων μυστηρίων ἕως τοῦ θανάτου αὐτοῦ; διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν κανὼν λέγει ὅτι ὅσοι ἀπὸ τοὺς ἀρνησιθεοὺς ἐχειροτονήθησαν, ἢ διατὶ ὁ χειροτονήσας αὐτοὺς Ἀρχιερεὺς δὲν ἤξευρε τὴν ἀρνήσιν. Ἡ καὶ διατὶ ἤξευρε μὲν, κατεφόνησε δὲ, ἢ καὶ ἐνόμισεν ὅτι ἡ χειροτονία δύναται ὡσάν τὸ βάπτισμα νὰ τοὺς καθάρσῃ, ὡς ἐρμηνεύει ὁ Βαλσαμών. Τοῦτο λέγω, τὸ νὰ χειροτονηθοῦν δηλ. ἐν ἀγνοίᾳ, ἢ ἐν γνώσει, δὲν φέρει κανένα πρόκριμα ἢ ἐμπόδιον εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα, ὥστε δηλαδὴ νὰ μὴ τοὺς πύσῃ ἀπὸ τὸ νὰ ἐνεργοῦσι τὴν Ἱερωσύνην, ὅχι διότι ἀφ' οὗ αὐτοὶ φανερωθῶν, πῶς τοιοιουτρόπως ἐχειροτονήθησαν, καθαιροῦνται. Ὅσοι ὁμῶς πρὸ τοῦ βαπτίσματος ἐθυσίασαν τοῖς εἰδώλοις, οὗτοι ἀφ' οὗ βαπτισθῶν, ἱεροῦνται, ὡς ἀπολουσθέντες κατὰ τὸν ιβ'. τῆς ἐν Ἀγκύρ. ὅσοι δὲ ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ ἐβασανίσθησαν, καὶ ἐφυλακίσθησαν, καὶ ἐδέχθησαν μὲ βίαν καὶ ἀνάγκην εἰς τὰς χεῖρας λιθνωτῶν, ἢ εἰς τὸ στόμα βρώματα θυσίων, οὗτοι, ἐὰν ἡ ἄλλη ζωὴ τῶν ἦναι καλὴ, προχειρίζονται κληρικοὶ, κατὰ τὸν γ'. τῆς αὐτῆς. Σημειῶσαι δὲ, ὅτι ὅχι μόνον οἱ πρὸ τῆς χειροτονίας ἀρνηθέντες, εἴτα χειροτονηθέντες καθαιροῦνται, ἀλλὰ καὶ ὅσοι μετὰ τὴν χειροτονίαν ἀρνήθησαν, καὶ ἀνάγνωθι τὸν ξβ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΟΝ ΓΑ'.

Τῆς Ἀγκ. ς'. Πίτρ. γ'. Βασ. σγ'. πα'. Νύσ. β'. Περὶ τῶν παραδάντων χωρὶς ἀνάγκης, ἢ χωρὶς ἀφαιρέσεως ὑπαρχόντων, ἢ χωρὶς κινδύνου ἢ τινὸς τοιούτου, ὁ γέγονεν ἐπὶ τῆς τυραννίδος Λικινίου, ἔδοξε τῇ Συνόδῳ, εἰ καὶ ἀνάξιοι ἦσαν φιλανθρωπίας, ὁμῶς χρηστεύσασθαι εἰς αὐτούς. Ὅσοι οὖν γνησίως μεταμέλονται τρία ἔτη ἐν ἀκρωμένοις ποιήσουσιν ὡς πιστοὶ, καὶ ἑπτὰ ἔτη ὑποπεσοῦνται. Δύω δὲ ἔτη χωρὶς προσφορᾶς κοινωνήσουσι τῷ λαῷ τῶν προσευχῶν.

Ἑρμηνεία.

Ἄλλοι μὲν Κανόνες περὶ τῶν ἐκ βίας πολλῆς, καὶ ἀνάγκης μεγάλης ἀρνούμενων τὴν πίστιν διαλυμβά-

ἐπιτάττειν. Ἔως δ' ἂν ἐπὶ τοῦ θρόνου τούτου καθήμεθα, ἕως ἂν τὴν προεδρίαν ἔχωμεν, ἔχομεν τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἰσχύν, εἰ καὶ ἀνάξιοι ἐσμέν. Ὁ δὲ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης (ἀποκριθεὶς ιγ'.) λέγει ὅτι διὰ τὴν χειροτονίαν ἐνεργεῖ ἡ χάρις εἰς αὐτοὺς, εἴτε Ἀρχιερεῖς εἶναι, εἴτε ἱερεῖς διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν προσερχομένων, καὶ ὅσα μυστήρια ἐκτελέσουσιν, εἶναι τῇ ἀληθείᾳ μυστήρια. Οὐαὶ ὁμῶς, καὶ ἀλλοίμονον (προσθέτει ὁ αὐτὸς Συμεὼν αὐτόθ.) εἰς τοὺς τοιοῦτους, οἵτινες, εἴτε πρὸ τῆς χειροτονίας ἤμαρτον, εἴτε μετὰ τὴν χειροτονίαν, ἀνάξιοι εἶναι τῆς Ἱερωσύνης. Καὶ ἐὰν θέλουν νὰ μετανοήσουν καὶ νὰ σωθῶν, ἅς κάμουν τελείαν ἀποχὴν ἀπὸ τὰ ἀγιάτατα ἔργα τῆς Ἱερωσύνης, ἐπειδὴ τίποτε ἄλλο δὲν θέλει τοὺς βοηθήσει εἰς μετάνοιαν, ἂν δὲν κάμουν πρότερον ἀποχὴν τῆς Ἱερωσύνης. Ὅρα καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Χρυσοστόμου περὶ παραιτήσεως εἰς τὸν τύπον τῆς Κανονικῆς παραιτήσεως ἐν τῷ τέλει τῆς βίβλου.

(1) Σημειῶσαι, ὅτι εἰς τὸν καιρὸν τῶν διωγμῶν, ὅσοι ἐπέμενον σταθεροὶ εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ ἀνομάζοντο γενικῶς

ἐστηκότες, οἵτινες ἐδιαιροῦντο εἰς δύο, εἰς Ὁμολογητάς, καὶ Μάρτυρας. Καὶ Ὁμολογηταὶ μὲν ἐλέγοντο ἐκεῖνοι ὅπου ἐλάβαν ἄλλο μὴν ἀπὸ τοῦ θανάτου. Μάρτυρες δὲ ἐκείνοι ὅπου καὶ ἀπέθανον ἐν τῇ φυλακῇ ἢ εἰς τὰ μαρτύρια. Ὅσοι δὲ ἐξ ἐναντίας δὲν ἐπέμενον εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, ἀνομάζοντο παραπεπτωκότες, ἢ ἑπταικότες, ἢ παραδάντες, πρὸς διαφορὰν τῶν ἐστηκόντων, οἵτινες εἰς τέσσαρας ἐδιαιροῦντο τάξεις. Οἱ πρῶτοι ἀνομάζοντο θυσιάσαντες, διατὶ ἐθυσίασαν εἰς τὰ εἰδωλα, ἢ ἔφαγον εἰδωλόθυτα. Οἱ δεῦτεροι θυμιάσαντες, διατὶ ἐθυμιάσαν εἰς τὰ εἰδωλα. Οἱ τρίτοι λιβελλατικοὶ, διατὶ ἐδίδον λιβελλον, ἢτοι ἔγραψαν ὁμολογίαν, ὅτι δὲν εἶναι χριστιανοὶ, ἢ καὶ ἀγόραζαν τοιοῦτον λιβελλον ἀπὸ τοῦ ἑπαρχοῦ, ὅτι ἐθυσίασαν. Καὶ τέταρτοι, οἱ προδόται, οἱ ὅποιοι φοβούμενοι τοὺς διώκτας, ἐπρόδιδαν τὰ ἱερὰ βιβλία τῶν χριστιανῶν εἰς τὸ νὰ καοῦν. (Ἀδύλφος Λάμπιος Ἐκκλησι. ἱστορ. βιβλ. β'. κεφ. 3.)

νουτιν, ὁ δὲ παρὸν κανὼν περὶ τῶν χωρὶς ἀνάγκης ἀρνούμενων διαλαμβάνει, λέγων· Ἐκεῖνοι ὅπου πρᾶξθησαν τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν χωρὶς ἀνάγκην τινὰ, ἢ κίνδυνον, ἢ στέρησιν τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶν, ὅποιοι ἐστάθησαν οἱ ὄντες εἰς τοὺς χρόνους τοῦ τυράννου Λικινίου (1), οὗτοι, λέγω, ἀγκαλὰ καὶ νὰ ἦσαν ἀνάξιοι φιλανθρωπίας καὶ συγκαταβάσεως, ἐφάνη ὅμως εἰς τὴν σύνοδον νὰ δεῖξῃ ἔλεος εἰς αὐτούς. Λοιπὸν ὅσοι ἀληθῶς καὶ ἀπὸ καρδίας, ἀλλ' οὐχὶ νόθως καὶ ψευδῶς μετανοοῦν διὰ τὴν ἀμαρτίαν ὅπου ἔκαμαν, οὗτοι τρεῖς μὲν χρόνους θέλουν κάμει εἰς τοὺς ἀκρωμένους. Ἦτοι θέλουν στέκωνται εἰς τὸν Νάρθηκα ἐν ταῖς ὠρκαῖς καὶ Βασιλικαῖς πύλαις τοῦ ναοῦ, καὶ τῆς ἐκκλησίας, διὰ νὰ ἀκροάζωνται μὲν τὰς θείας Γραφάς, ἕως ὅτου νὰ εἰπῇ ὁ Διάκονος ὅσοι κατηχούμενοι προσέλθετε, μετὰ ταῦτα δὲ νὰ ἐξέρχωνται. Δύω δὲ χρόνους θέλουν ὑποπίπτει, ἢτοι θέλουν ἐμβαίνει μέσα εἰς τὸν ναὸν, καὶ νὰ στέκωνται μὲν πρὸς τὸ ὀπισθεν μέρος τοῦ ἁμβωνος, νὰ ἐξέρχωνται δὲ καὶ αὐτοὶ μαζὺ μὲ τοὺς κατηχουμένους, ὅταν ὁ Διάκονος λέγῃ, τὸ, ὅσοι κατηχούμενοι προσέλθετε. Δύω δὲ χρόνους θέλουν συγκατοικήσει εἰς τὴν προσευχὴν μαζὺ μὲ τὸν λαόν. Ἦτοι θέλουν στέκωνται μαζὺ μὲ τοὺς πιστοὺς νὰ προσεύχωνται, καὶ νὰ μὴν εὐχαίνου μὲ τοὺς κατηχουμένους, χωρὶς ὅμως νὰ μεταλαμβάνουν τὰ θεῖα Μυστήρια, ἕως ὅπου νὰ τελειώσουν οἱ δύο χρόνοι (2).

Σ υ μ φ ω ν ἱ α .

«Ὅσοι δὲ ἀρνήθησαν διατὶ μόνον τοὺς ἐφοβήσαν οἱ τύραννοι ὅτι ἔχουν νὰ τοὺς βασκνίσουν, ταῦτ' ἐῖπειν χωρὶς ἀνάγκης, οὗτοι εἰς χρόνους τῶν θεῶν Μυστηρίων κωλύονται, κατὰ τὸν σ'. τῆς ἐν Ἀγκύρ. Οἱ δὲ ἀρνηθέντες ἀφ' ἑαυτῶν, χωρὶς νὰ πάθουν κίνενα δεινόν, ἀλλὰ ἀπὸ μόνην δειλίαν καὶ φόβον, οὗτοι τέσσαρα ἔτη δεῖξαντες κερπὸν ἀξίον μετανοίας, θέλουν ἐκ τούτου ὠφελῆθῃ, κατὰ τὸν γ'. τοῦ Πέτρου. Κατὰ δὲ τὸν β'. τοῦ Νύσσης, ὅστις ἀφ' ἑαυτοῦ ἀρνήθη τὸν Χριστὸν, οὗτος χρόνον τῆς μετανοίας ἔχει ὅλην τοὺς τὴν ζωὴν, χωρὶς νὰ συμπροσευχηθῇ μὲ τοὺς πιστοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἢ τελείως νὰ κοινησῇ τὰ θεῖα μυστήρια. Ἀπαραλλάκτως καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Βασίλειος τὰ αὐτὰ διατάσσεται ἐν τῷ ιγ'. Κανόνι, λέγων· ὅτι ὁ ἀρνησάμενος τὸν Χριστὸν, εἰς ὅλην τοὺς τὴν ζωὴν χρεωστῆ νὰ ἦναι εἰς τοὺς προσκλαίοντας, ἢτοι νὰ στέκῃ ἔξω καὶ αὐτοῦ τοῦ Νάρθηκος εἰς τὰ προπύλαια τοῦ ναοῦ, νὰ δέεται τοῦ λαοῦ ὅπου ἐμβαίνουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἵνα παρακαλοῦν τὸν Κύριον διὰ λόγου του. Ἐν δὲ τῷ κ'. αὐτοῦ Κανόνι, λέγει· ὅτι ἐκεῖνοι ὅπου χωρὶς μεγάλην ἀνάγκην ἠρνήθησαν καὶ ἔφαγον ἀπὸ τὴν τράπεζαν τῶν δαιμονίων, καὶ ὄρκους Ἑλληνικοὺς ὤμοσαν, οὗτοι τρεῖς μὲν χρόνους ἀφορίζονται, καὶ μετὰ ὁκτὼ ἄλλους, μεταλαμβάνουσι. (3) Διὰ νὰ καταλάβῃς δὲ καλλίτερα, ὧ ἀναγιῶστα, ποῖοι ἦσαν οἱ τόποι τῶν προσκλαίωντων, τῶν ἀκρωμένων, τῶν ὑποπιπτόντων, καὶ τῶν συνισταμένων, ἰδοὺ ὅπου ἐν τῷ τέλει τοῦ βιβλίου ἐσχεδιάσαμεν ἕνα διάγραμμα, ἢτοι τὴν ἰχνογραφίαν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ὄρα ἐπιμελῶς. Περὶ δὲ τῶν προσκλαίωντων, καὶ περὶ πάντων ἀπλῶς τῶν μετανοούντων ἱστορεῖ ὁ Σωζόμενος βιβλ. ζ'. κεφ. ις'. λέγων· ἐξ ἀρχῆς τοῖς ἱερεῦσιν ἐδόξεν ὡς ἐν θεάτρῳ ὑπὸ μάρτυρι τῷ πλήθει τῆς ἐκκλησίας τὰς ἀμαρτίας ἐξαγγέλλειν. Πρεσβύτερον δὲ τῶν ἀρίστα πολιτευομένων, ἐχέμυθόν τε καὶ ἔμφρονα, ἐπὶ τούτῳ τετάχασιν, ὧ δὴ προσιόντες οἱ ἡμαρτηκότες τὰ βεβιωμένα ὠμολόγουν . . . Καὶ πάλιν λέγει, εἰς τὴν Ρωμαίων Ἐκκλησίαν φανερὸς εἶναι ὁ τόπος τῶν μετανοούντων . . . Στέκονται λοιπὸν κατηρεῖς, καὶ πενθικοὶ οἱ μετανοοῦντες, καὶ ἀφ'

(1) Ὁ δυσσεβὴς Λικίνιος, ὁ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἐπὶ τῇ ἀδελφῇ Κωνσταντίᾳ γρηματίας γαμβρὸς, καὶ τὰ δευτερεῖα τῆς βασιλικῆς τιμῆς, μετὰ τὸν Κωνσταντίνον ἔχων, ὑστερον κατὰ τοῦ γυναικαδελφοῦ, αὐτοῦ τούτου, λίγω, τοῦ Κωνσταντίνου, φθόνον λαβὼν, καὶ κατὰ τοῦ Θεοῦ πόλεμον ἀγρίον ἤγειρεν. Ὁθεν πρῶτον μὲν ἀπεδίωξεν ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ καθ' ἕνα χριστιανόν, ἔπειτα ἐπρόσταξεν, ὅτι οἱ εἰς πᾶσαν πόλιν εὐρισκόμενοι στρατιῶται χριστιανοὶ νὰ ἀποβάλλωνται ἀπὸ τὴν τιμὴν τοῦ στρατιωτικοῦ ἀξιώματος, ἀνίσως δὲν θελήσωσι νὰ θυσιάσωσιν εἰς τὰ εἰδῶλα (Εὐσεβίος ἐκκλησιαστ. ἱστορ. βιβλ. ι'. κεφ. η'. καὶ περὶ ζωῆς τοῦ Κωνσταντίνου βιβλ. α. κεφ. νδ'). Ἀφ' οὗ δὲ ἤφανίσθη ἐκεῖνος, νόμον ἐναντίον ἔθετο ὁ εὐσεβέστατος Κωνσταντίνος, ὅτι ὅσοι ἦσαν πρότερον χριστιανοὶ εἰς τὰ στρατιωτικὰ συναριθμούμενοι τάγματα, καὶ δι' αἰτίαν τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ὑπὸ τοῦ Λικινίου ἐδιώχθησαν ἀπὸ τὴν τιμὴν, νὰ ἦναι εἰς τὴν θέλησίν τους, ἢ πάλιν νὰ μένουσι βασιλικοὶ στρατιῶται, καθὼς ἦσαν τὸ πρότερον, ἢ ἂν δὲν θέλουσι μὲ τιμὴν, νὰ ἀφίνωνται νὰ ἔχῃ ὁ καθ' ἕνα τὴν ἐλευθερίαν του. (Εὐσεβίος περὶ ζωῆς Κωνσταντ. βιβλ. β'. κεφ. λγ'. καὶ Σωζόμεν. ἐκκλησιαστικ. ἱστορ. βιβλ. α. κεφ. α.).

(2) Περὶ τῶν Ἀκρωμένων, Ὑποπιπτόντων, καὶ Συνισταμένων, ὄρα τὸν οἱ Βασιλείου.

(3) Ἡ δὲ τωρινὴ τῆς Ἐκκλησίας συνθήκη οἰκονομεῖ ὡς ἐπὶ

τὸ πλείστον τοὺς ἀρνηθέντας, κατὰ τὴν διατύπωσιν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Μεθοδίου. Ἦγουν, ἂν μὲν τινὰς παιδίον ὄν, ἢ χηλωτισθῇ, καὶ ἀπὸ φόβου, ἢ ἀγνωσίας ἠρνήθῃ τὴν πίστιν, οὗτος ἐπιστραφεῖς, ἐπὶ τὰς ἡμέρας ἀκούων τὰς συνήθεις Ἰλαστικὰς εὐχὰς, τῇ ὁγδοῇ λούεται, καὶ τῷ ἁγίῳ Μύρῳ χρίεται, καὶ οὕτω μεταλαμβάνει, μένωντας μετὰ ταῦτα ὁκτὼ ἡμέρας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀκούων καθ' ἑκάστην τὰς ἱεράς λειτουργίας καὶ ἀκολουθίας. Ἄν δὲ ἦτο τέλειος τῇ ἡλικίᾳ καὶ βανανισθεῖς ἠρνήθῃ, οὗτος νηστεύσας πρῶτον δύο τεσσαρακοστὰς ἡμερῶν, ἀπέχοντας ἀπὸ κρέας, καὶ τυρὶ, καὶ αὐγά, εἰς τὰς τρεῖς ἐξ ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος (β'. δ'. καὶ ε'.) ἀπέχοντας ἀπὸ λάδι, καὶ κρασί (ὄρα ὅτι ἡ πᾶσι χρεωστομένη νηστεία τῆς δ'. καὶ ε'. ὡς Κανὼν εἰς τοῦτον ἐδόθη διὰ φιλανθρωπίας καὶ συγκαταβάσεως). Ἀκούει ἐπὶ τὰς ἡμέρας τὰς αὐτὰς εὐχὰς, καὶ οὕτω λούεται καὶ αὐτὸς, ὡς ὁ ἀνωτέρω, καὶ χρίεται, καὶ μεταλαμβάνει. Ἐὰν δὲ θεληματικῶς τινὰς ἐπῆγε καὶ ἠρνήθῃ, δύο χρόνους νὰ νηστεύῃ καὶ αὐτὸς ἀπαραλλάκτως, ὡς ὁ ἀνωτέρω ἐνήστευε, καὶ γονυκλισίας νὰ κάμνῃ κατὰ τὴν δύναμίν του ρ'. ἢ σ', μετὰ ταῦτα ἀκροάζεται καὶ αὐτὸς τὰς Ἰλαστικὰς εὐχὰς, καὶ λούεται, καὶ τὰ ἄλλα λαμβάνει, ὡς καὶ οἱ ἀνωτέρω. (Βλάσταρις ἐν τῇ συνόψει τῶν Κανόνων τοῦ Νηστευτοῦ, καὶ ὁ Ἀρμενόπουλος, τμήμ. ἐπιγρ. δ' τῆς ἐπιτομῆς τῶν Κανόνων. Ὅρα καὶ ἐν τῷ εὐχολογίῳ τὴν διατύπωσιν ταύτην, καὶ τὰς εὐχὰς ταύτας πλεονέκτερον.)

οὐ τελειώσει ἡ θεία λειτουργία, καὶ αὐτοὶ οἱ τάλανες δὲν μεταλάβουν, πίπτουν κατὰ γῆς πρήμιτα μὲ κλαύματα καὶ ὄδυρους. Ἐντικρὺ δὲ τούτων τρέχοντας καὶ ὁ Ἐπίσκοπος, πίπτει καὶ αὐτὸς ὁμοίως κατὰ γῆς μὲ δάκρυα καὶ μὲ θρήνους, καὶ μαζὺ μὲ αὐτοὺς ὄλον τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ γερμίζει ἀπὸ δάκρυα. Ἐπειτα πρῶτος ὁ Ἐπίσκοπος ἀσηκόνεται, καὶ τοὺς μετανοοῦντας ἀσηκόνει, καὶ παρακαλέσας τὸν Θεὸν διὰ τὰς ἀμαρτίας των, τοὺς ἀπολύει καὶ πηγαίνουν. (1)

ΚΑΝΩΝ ΙΒ΄.

Πέτρ. θ'. ια'.
τῆς ε'. ρβ'. τῆς
Ἄγκ. β'. ε'.
ζ'. τῆς Λαοδ.
α'. β'. Βασιλ.
β'. γ'. οδ'. πδ'.
τοῦ Νύσσ. δ'. ε'.
ζ'. η'.

Οἱ δὲ προσκληθέντες μὲν ὑπὸ τῆς χάριτος, καὶ τὴν πρώτην ὁρμὴν ἐνδειξάμενοι, καὶ ἀποθέμενοι τὰς ζώνας, μετὰ δὲ ταῦτα, ἐπὶ τὸν οἰκεῖον ἔμετον ἀναδραμόντες ὡς κύνες, ὡς τινὰς καὶ ἀργύρια προσέσθαι, καὶ βενεφικίους κατορθῶσαι τὸ ἀναστρατεύσασθαι, οὗτοι δέκα ἔτη ὑποπιπτέωσαν, μετὰ τὸν τῆς τριετοῦς ἀκροάσεως χρόνον. Ἐφ' ἅπασιν δὲ τούτοις προσήκει ἐξετάζειν τὴν προαίρεσιν. καὶ τὸ εἶδος τῆς μετανοίας. Ὅσοι μὲν γὰρ φόβῳ, καὶ δάκρυσι, καὶ ὑπομονῇ, καὶ ἀγαθοεργίαις τὴν ἐπιστροφὴν, ἔργῳ καὶ οὐ σχήματι ἐπιδείκνυνται, οὗτοι, πληρώσαντες τὸν χρόνον τὸν ὠρισμένον τῆς ἀκροάσεως, εικότως τῶν εὐχῶν κοινωνήσουσι, μετὰ τοῦ ἐξεῖναι τῷ Ἐπισκόπῳ καὶ φιλανθρωπότερόν τι περὶ αὐτῶν βουλευσασθαι. Ὅσοι δὲ ἀδιαφόρως ἤνεγκαν, καὶ τὸ σχῆμα τοῦ εἰσεῖναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀρκεῖν αὐτοῖς ἠγήσαντο πρὸς τὴν ἐπιστροφὴν, ἐξάπαντος πληροῦτώσαν τὸν χρόνον.

Ἑρμηνεῖα

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν περὶ τῶν στρατιωτῶν Χριστιανῶν φαίνεται νὰ λέγῃ τῶν εὐρισκομένων εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Λικινίου. Οὕτω δὲ διορίζεται. Ὅσοι Χριστιανοὶ στρατιῶται, καλεσθέντες, καὶ ἐνδυναμωθέντες ὑπὸ τῆς Θείας χάριτος, ἔδειξαν μὲν τὸ πρῶτον γενναϊότητα καὶ ὁρμὴν εἰς τὸ μαρτύριον, καὶ τὰς ζώνας ἀπέριψαν, αἱ δὲ ὁποῖαι ἦσαν παράσημα τῆς στρατείας των, μετὰ ταῦτα δὲ ἐγύρισαν ὡς κύνες εἰς τὸ ἴδιόν τους ἐξεραιτῶν, ταῦτ' ἔπειτα, ἔμετενόησαν, καὶ ἠρνήθησαν τὴν πίστιν. Ὡστε ὁποῦ καὶ μερικοὶ ἀπὸ αὐτοῦ ἐδῶκαν ἄσπρα, καὶ μὲ βενεφικία, ἤτοι μὲ διάφορα δωρήματα, καὶ εὐεργεσίας (διότι τοῦτο σημαίνει ἡ λατινικὴ λέξις αὐτὴ) ἀποκήσαν πάλιν τὴν προτέραν στρατείαν. Οὗτοι, λέγω, ἀφ' οὗ κάμωσι τρεῖς χρόνους εἰς τὸν τόπον τῶν ἀκροιωμένων, ἄς κάμωσι, καὶ δέκα χρόνους ἀκόμη εἰς τὸν τόπον τῶν ὑποπιπτόντων. Ταῦτ' ἔπειτα, ἄς ἐμβάλουσι μὲν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἄς ἐξέρχονται δὲ μαζὺ μὲ τοὺς κατηχουμένους. Πλὴν ἐπάνω εἰς ὅλα ταῦτα, πρέπει ὁ Ἀρχιερεὺς, καὶ ὁ Πνευματικὸς Πατήρ, νὰ ἐξετάζῃ τὴν προαίρεσιν τῶν τοιούτων ἀνοουμένων, καὶ τὸ εἶδος καὶ τὴν διάθεσιν τῆς μετανοίας των. (2) Διότι ὅσοι μὲν μὲ φόβον Θεοῦ μετανοοῦν, καὶ μὲ δάκρυα, καὶ κατάνυξιν τὸν Θεὸν ἱλεώνουσι, καὶ ὑπομένουσι κακουχίας, καὶ ἀγαθοεργίας κάμνουσιν, ἐλεημοσύνας θετέον, καὶ ἄλλας ἀρετάς, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ἀληθῶς καὶ γνησίως, καὶ ὄχι ἐπιπλάστως, καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον μόνον μετανοοῦν· οὗτοι, λέγω, ἀφ' οὗ πληρώσωσι τοὺς ρηθέντας τρεῖς χρόνους μετὰ τῶν ἀκροιωμένων, δικαίως ἄς συμπροσεύχωνται μὲ τοὺς πιστοὺς, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἄς μὴ ἐξέρχονται. Κοντὰ δὲ εἰς τὴν συγκατάθεσιν ταύτην, εἶναι ἄδεια εἰς τὸν Ἀρχιερέα νὰ δεῖξῃ εἰς αὐτοὺς ἀκόμη περισσοτέραν φιλανθρωπίαν καὶ ἔλεος. Ὅσοι δὲ ἀδιαφό-

(1) Τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ πνευματικὸς πρέπει νὰ δακρύῃ, καὶ νὰ πενθῇ διὰ τὰς ἀμαρτίας τῶν πρὸς αὐτὸν ἐξομολογουμένων Χριστιανῶν, ὄχι ὅμως ὅταν τοῦ ἐξομολογοῦνται, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐξομολόγησιν, ὅταν ἔχη νὰ τοὺς συμβουλεύσῃ, διατὶ τὰ δάκρυά του αὐτὰ, δείχνουν ὅτι ἀγαπᾷ τοὺς ἀμαρτωλοὺς ὡς πατὴρ τὰ τέκνα του, καὶ λυπεῖται δι' αὐτοὺς ὡς ὁ Ἰακώβ ἐθρήνηε τὸν Ἰωσήφ, καὶ ὁ Μωϋσῆς, καὶ Ἰερεμίας ἐθρήνηε διὰ τοὺς Ἰσραηλίτας, καὶ καθὼς ὁ Κύριος ἐδάκρυσε τὴν Ἱερουσαλήμ. Καὶ ὅρα εἰς τὸν περὶ μετανοίας λόγον Γρηγορίου Νύσσης, πόσον ἐκεῖ παρακινεῖ τοὺς πνευματικὸς νὰ πενθοῦν τοὺς ἀμαρτωλοὺς.

(2) Ὅθεν ὁ θεὸς Χρυσόστομος (λόγῳ β' περὶ Ἱερῶς.) ταῦτά φησι· «Δὲν πρέπει κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἀμαρτιῶν νὰ ἐπιφέρῃ ὁ ποιμὴν καὶ τὰ ἐπιτίμια, ἀλλὰ νὰ στοχάζεται καὶ τὴν προαίρεσιν τῶν ἀμαρτανόντων, μήπως θέλοντας νὰ ράψῃ τὸ ἐσχισμένον, τὸ σχίσῃ χειρότερα, καὶ σπουδάζοντας νὰ ἀνορθώσῃ τὸν πεσμένον, περισσότερον τὸν ἐγκρημνίσῃ. Οἱ γὰρ ἀσθενεῖς κατὰ τὴν προαίρεσιν . . . Ἐὰν μὲν ἀπὸ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπιτιμῶνται, ἠμποροῦν, ἂν ὄχι τελείως, ἀλλὰ καὶ μερικῶς νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας καὶ πάθη των. Ἐὰν δὲ διὰ μιᾶς δόσῃ τινὰς εἰς αὐτοὺς ὅλα τὰ πρόποντα ἐπιτίμια, θέλει τοὺς ἀποστερήσει καὶ ἐκείνης τῆς ὀλίγης διοριζώσεως, ὅπου ἠδύνατο νὰ λά-

βουν . . . Καὶ πάλιν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν πολλὴν σύνεσιν χρειάζεται νὰ ἔχη ὁ ποιμὴν, καὶ μυρία ὀμμάτια, διὰ νὰ βλέπῃ πανταχόθεν τὴν ἔξιν τῆς ψυχῆς. Διατὶ καθὼς τινὲς μὴ δυνάμενοι νὰ ὑπομείνουν τὸν αὐστηρὸν Κανόνα, γίνονται σκληροτράχηλοι, καὶ ἀποσκιρτώντες πίπτουσιν εἰς ἀπήγνωσιν· ἔτσι δὲ τοῦ ἐναντίου πάλιν εἶναι τινες, οἱ ὅποιοι μὲ τὸ νὰ μὴ λάβουν Κανόνα ἴσον μὲ τὰς ἀμαρτίας των, ἀμελοῦσι, καὶ χειρότεροι γίνονται, καὶ παρακινουῦνται εἰς τὸ νὰ ἀμαρτάνουσι περισσοτέρως. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Πατριάρχου Λουκᾶ ἑνὸς Ἐπίσκοπος, κανονίσας εἰς πολλὰ ὀλίγον καιρὸν ἕνα στρατιώτην, ὅπου ἔκαμε φόνον θεληματικὸν καὶ δοῦς ἔγγραφον τὴν ἀθώωσιν εἰς αὐτὸν, ἐγκαλέσθη ἀπὸ τὴν Σύνοδον διὰ τὴν υπερβάλλουσαν αὐτὴν συγκατάθεσιν, ὅπου ἔκαμεν. Ὁ δὲ Ἐπίσκοπος ἔφερεν εἰς μαρτυρίαν τὸν παρόντα τῆς Συνόδου Κανόνα. Ἦκουσεν ὅμως ἀπὸ τὴν Σύνοδον, ὅτι καὶ εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς ἐδόθη ἄδεια νὰ αὐξάνουν, καὶ νὰ ὀλιγοστεύουν τὰ τῶν Κανόνων ἐπιτίμια, ὄχι ὅμως καὶ νὰ μεταχειρίζωνται ὑπερβολικὴν καὶ ἀνεξέταστον συγκατάθεσιν· ὅθεν τὸν μὲν φονεῖα στρατιώτην εἰς τὰ ἐπιτίμια τῶν Κανόνων ἡ Σύνοδος ὑπέβαλε, τὸν Ἐπίσκοπον δὲ ἐπαίδευσεν μὲ ἀργίαν τῆς ἀρχιερωσύνης του εἰς τὸσον διορισμένον καιρὸν.